TARTU ÜLIKOOL

EESTI TOETUSSÕLTUVUS – KAS ON PÕHJUST MURETSEMISEKS?

Urmas Varblane

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Üldhariduse pedagoogide kvalifikatsiooni tõstmine 2008-2014

INNOVE

Esinemise sisukord

- **Millised toetuskanalid on olemas?**
- **Eesti võrdlevpositsioon Euroopa Liidu toetusmeetmestiku kasutamisel**
- **Eesti eelarve toetussõltuvuse väljakujunemine**
- **Toetussõltuvuse valdkondlikud eripärad**
- **Millised on välistoetuste kasutamisega kaasnevad tulud ja võimalikud ohud?**
- **Kuidas on võimalik elada välistoetusteta? Mis selleks peaks juhtuma?**

Millised toetuskanalid on olemas?

- **Euroopa Liidu struktuurifondid:**
- **Euroopa Regionaalarengu Fond (ERDF)**
- **Ühtekuuluvusfond (CF)**
- **Euroopa Sotsiaalfond (ESF)**
- **Euroopa Liidu põllumajanduspoliitika fondid**
- **Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfond (EAGGF)**
- **Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfond (EAFRD)**
- **Euroopa Kalandusfond (EFF)**

European Regional Development Fund (ERDF)

The ERDF aims to promote economic and social cohesion by addressing main regional imbalances and participating in the development and conversion of regions, while ensuring synergy with assistance from other Structural Funds.

- Investment which contributes to creating sustainable jobs
- Investment in infrastructure
- Support for local and regional investments (SMEs, R&D, information society, etc.)
- Financial instruments (JEREMIE, JESSICA, JASPERS, JASMINE)
- Investment in education and health

Cohesion Fund (CF)

The purpose of the CF is to co-finance actions in the fields of environment and transport infrastructure of common interest, with a view to promote economic and social cohesion and solidarity among Member States

- Investment in major infrastructure projects (e.g. TEN-T)
- Investment in major environmental projects
- Support renewable energy
- Investment in sustainable transport

European Social Fund (ESF)

The ESF has been set up to reduce differences in prosperity and living standards across EU Member States and regions. In order to promote employment conditions, the ESF supports companies so that they are quipped better to face new challenges.

- Improving human resources
- Increasing the adaptability of workers and firms, enterprises and entrepreneurs
- Improving access to employment and sustainability
- Improving the social inclusion of less-favored persons
- Strengthening institutional capacity at national, regional and local levels
- Mobilization for reforms in the fields of employment and inclusion

Struktuurifondidest makstav kogutoetus uutele liikmesriikidele 2007-2013 miljardites eurodes (koos riikide kaas- ja omafinantseeringuga)

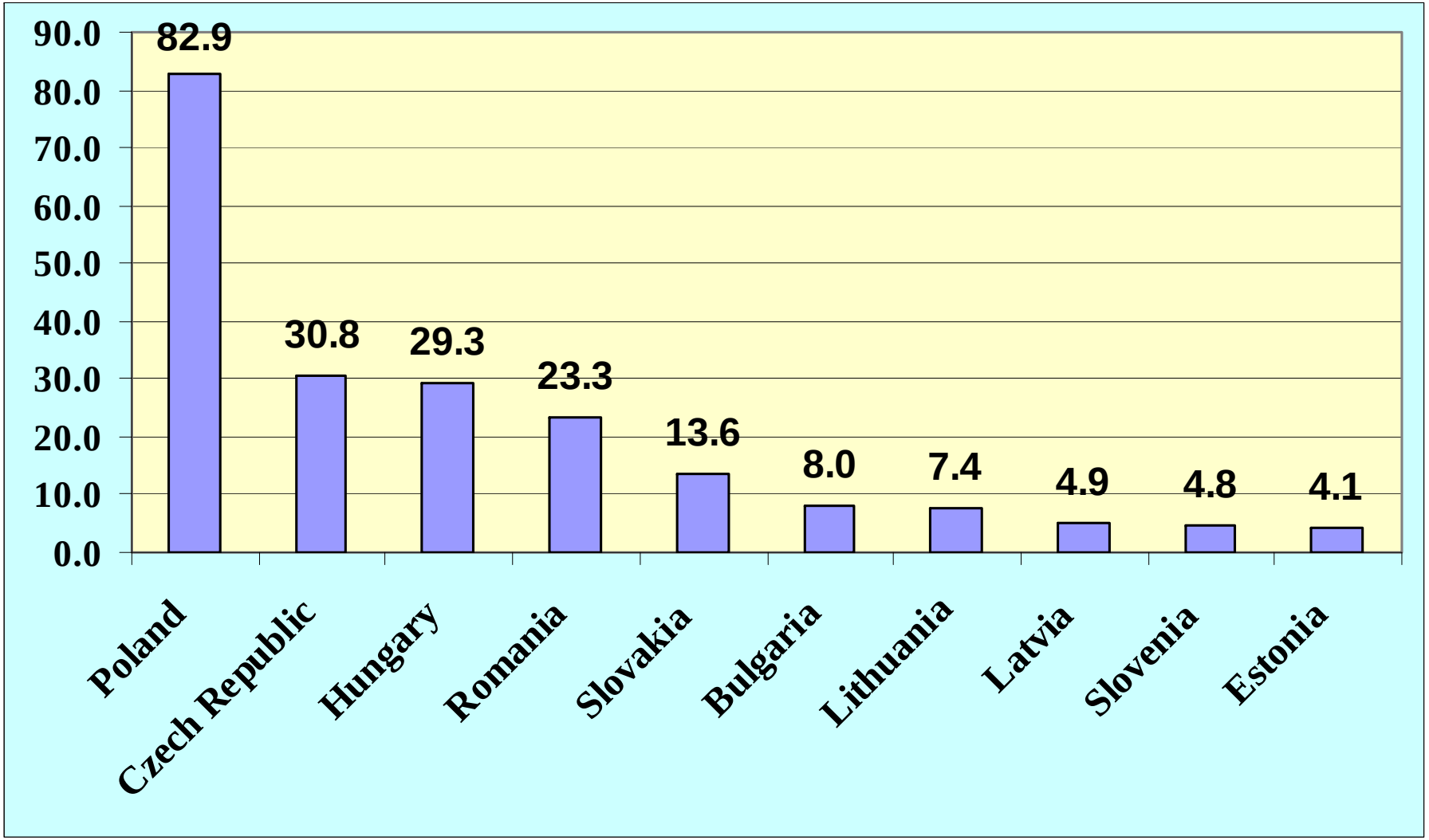

Riikide osakaalud struktuuritoetuste saamisel 2007-2013

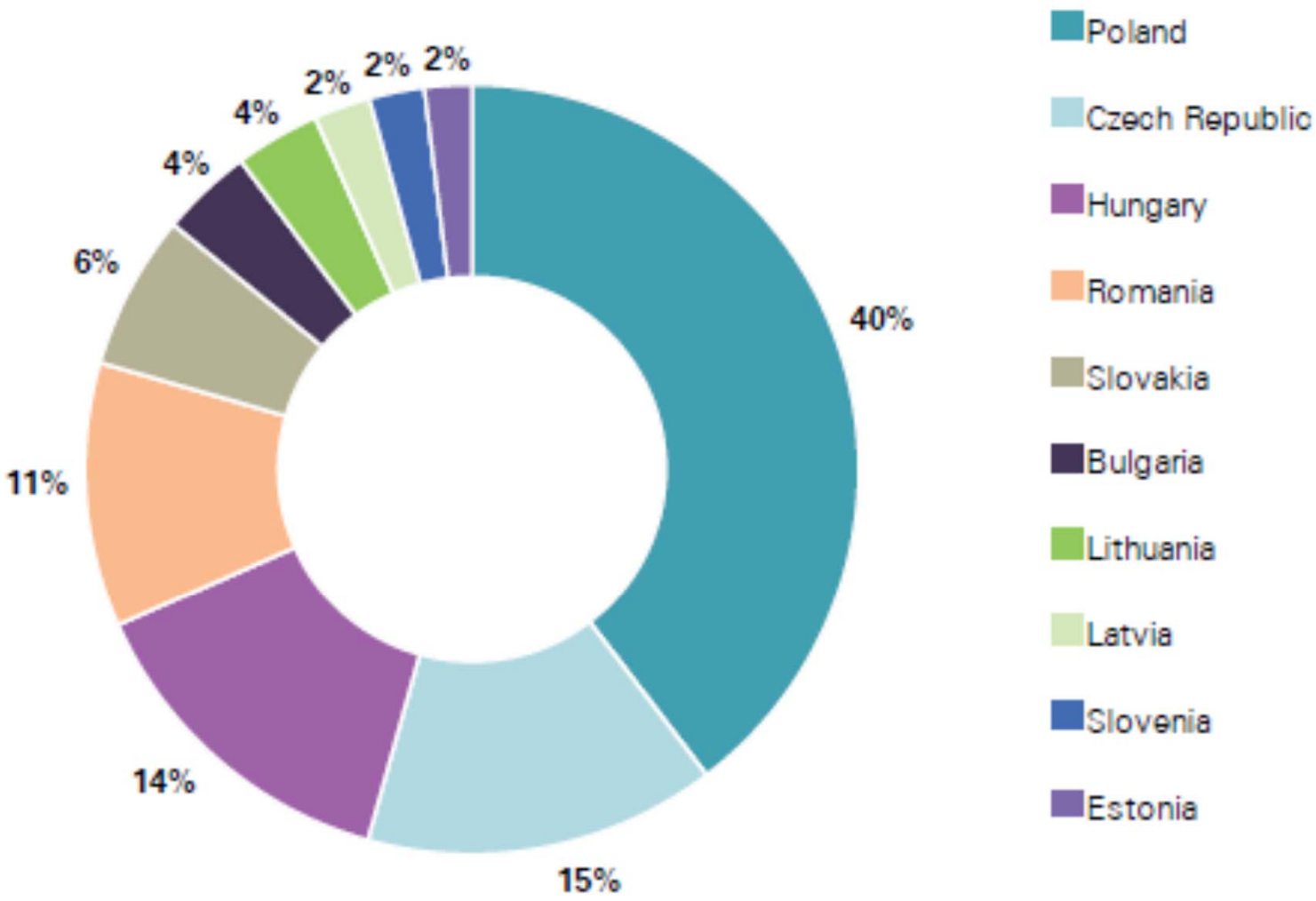

EU structural funds 2007-2013 per capita
(from ERDF, CF,ESF)
without (left column) and with national public contribution(right column)

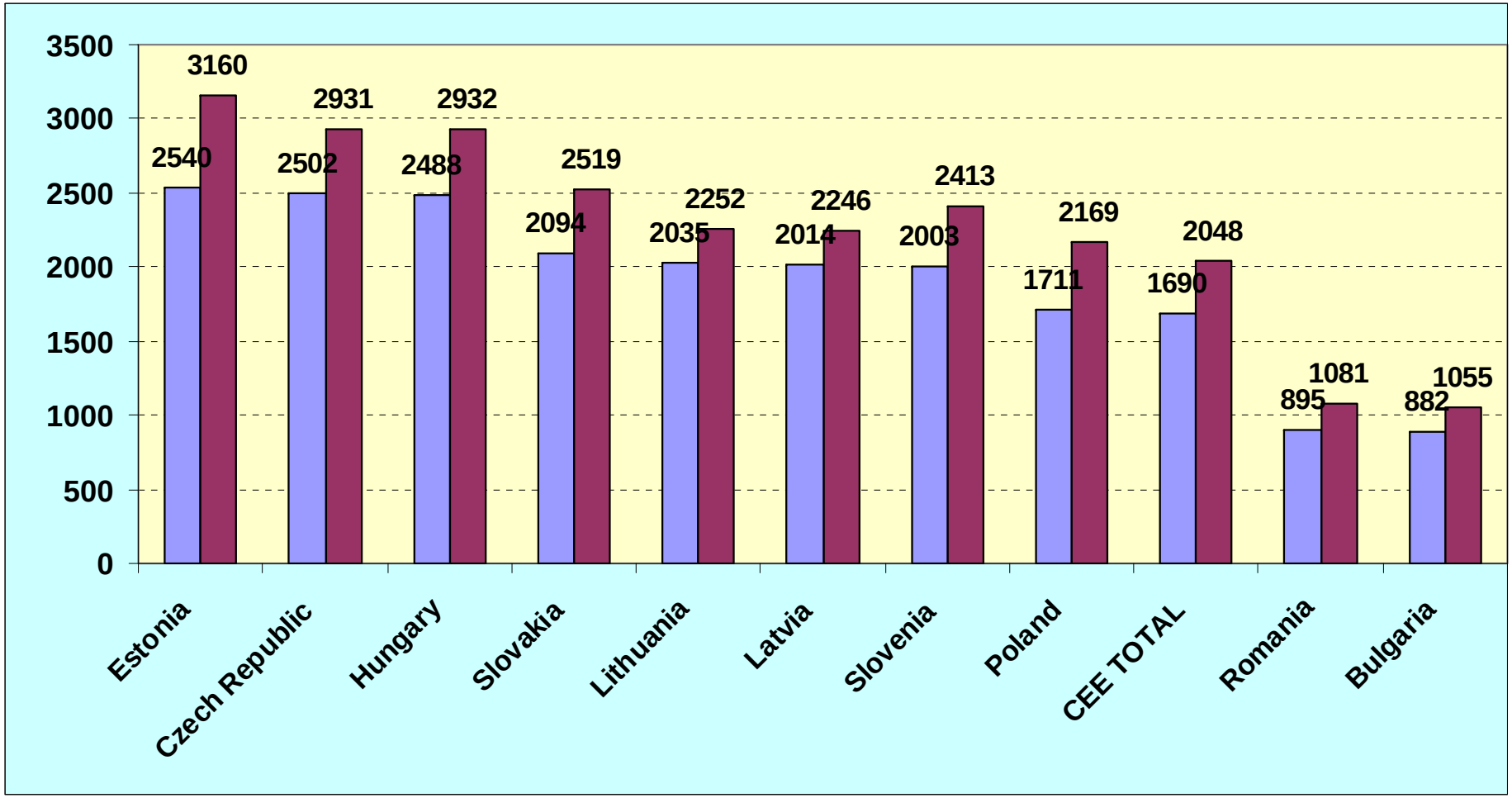

EL toetusraha jaotumine kolme struktuurifondi vahel erinevates riikides

	2007 - 13 programmperiood		
Liikmesriik	ESF	ERDF	ÜF
Iirimaa (IE)	375.36	375.36	0.00
Eesti (EE)	391.52	1860.21	1151.73
Leedu (LT)	1028.31	3441.95	2305.24
Läti (LV)	550.70	2400.00	1539.80
Soome (FI)	618.56	977.40	0.00
Tšehhi (CZ)	3774.52	13709.06	8819.02
Ungari (HU)	3629.09	16649.74	8642.32
Itaalia (IT)	6938.01	21651.98	0.00
Bulgaaria (BG)	1185.46	3205.13	2283.04
Rumeenia (RO)	3684.15	7739.81	6552.42
Kokku EL	75413.93	**194406.7**	**69577.9**

Struktuurifondide kasutamiseelarve valdkonniti

(koos omafinantseeringutega) 2007-2013 miljonites eurodes

Available budget 2007-2013 (million EUR)

Intervention type	Bulgaria	Czech Republic	Estonia	Hungary	Latvia**	Lithuania	Poland	Romania	Slovakia	Slovenia	CEE total
Economic development	1,127	4,407	581	4,997	324	949	10,215	2,917	1,031	1.046	27,595
Energy	0	419	145	407	1,086	603	3,144	726	199	0	6,728
Environment	1,754	5,624	839	4,342	0	1,241	9,250	5,437	2,060	0	30,548
Healthcare	0	0	0	330	809	0	635	0	285	0	2,060
Human resource development	1,165	3,972	896	2,725	335	1,048	12,985	4,803	2,512	1,040	31,480
Public administration	174	1,503	0	4,568	28	595	611	235	916	114	8,744
R&D, innovation	0	3,273	365	991	455	557	10,050	646	1,384	704	18,426
Transport	1,938	8,600	719	7,670	1,484	1,103	29,911	6,966	3,969	1,817	64,178
Urban and rural development	1,547	1,954	457	1,957	323	999	2,385	617	617	0	10,855
Technical assistance	314	1,220	72	1,331	111	220	2,899	906	459	104	7,635
CEE total	8,019	30,972	4,074	29,319	4,955	7 ,316	82,086	23,251	13,432	4,825	208,248

** In Latvia energy interventions include environment related resources and human resource development interventions include healthcare.*

Eesti struktuurifondide kasutamisvaldkondade võrdlus Kesk-ja Ida Euroopa keskmistega 2007-2013 perioodil

	Eesti mill.EUR	Osakaal %, kogukulud	KIE mill.EUR	%, kogukulud
Keskkond	839	20.4	29832	14.3
Transport	729	17.7	63207	30.2
Tervishoid	221	5.4	3693	1.8
Inimvara	666	16.2	29074	13.9
Energia	73	1.8	7622	3.6
Majandusareng	679	16.5	28104	13.4
Avalik sektor	0	0.0	8825	4.2
Tehniline abi	81	2.0	7340	3.5
Innovatsioon, T&A	365	8.9	19210	9.2
Kohalik areng	457	11.1	12230	5.8
Kokku	4108	100	209138	100

Eesti sotsiaalfondist saadav toetus võrdlevalt teiste EL riikidega (absoluutmahus miljardites eurodes)

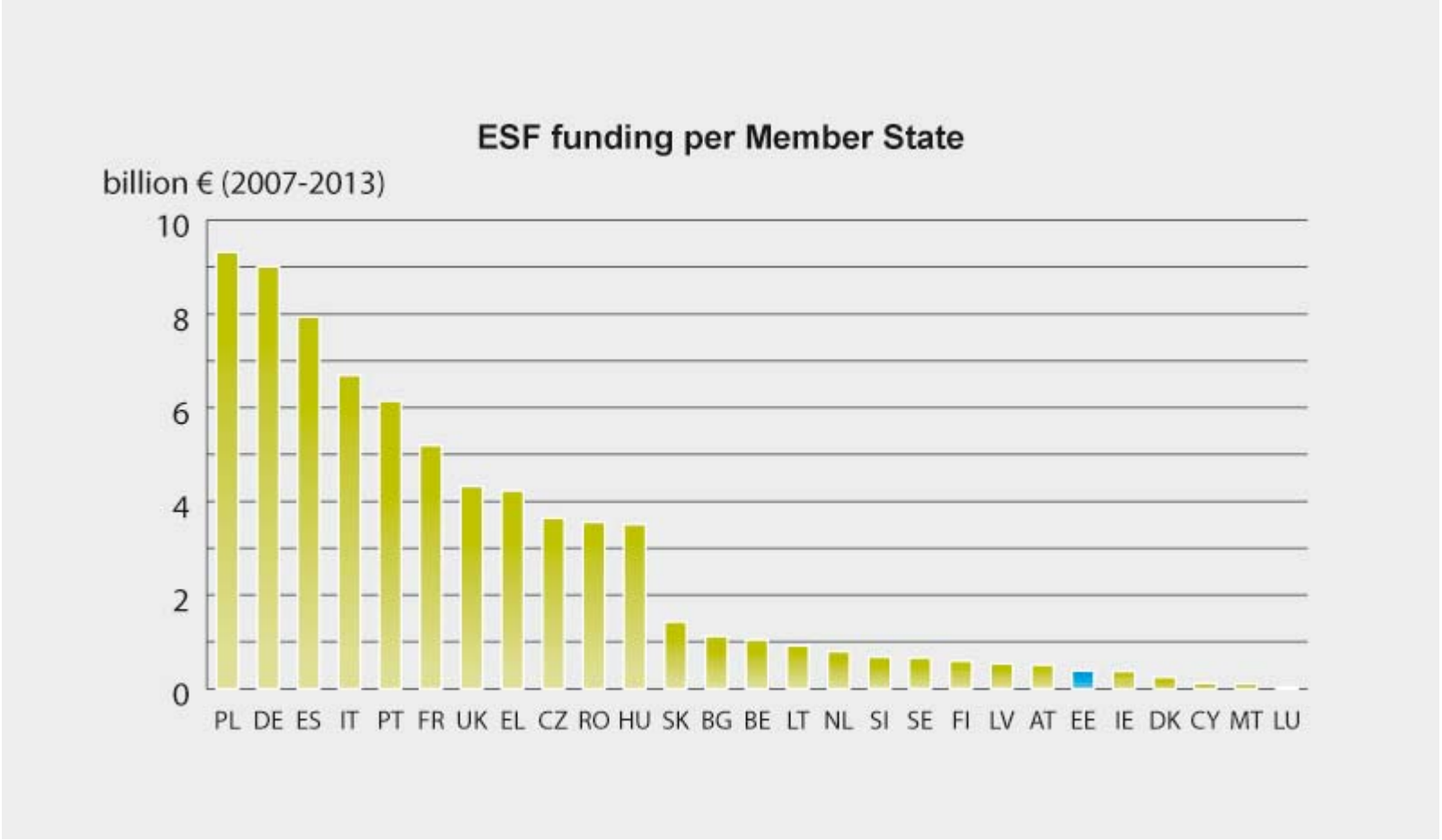

Eesti sotsiaalfondist saadav toetus võrdlevalt teiste EL riikidega (elaniku kohta eurodes)

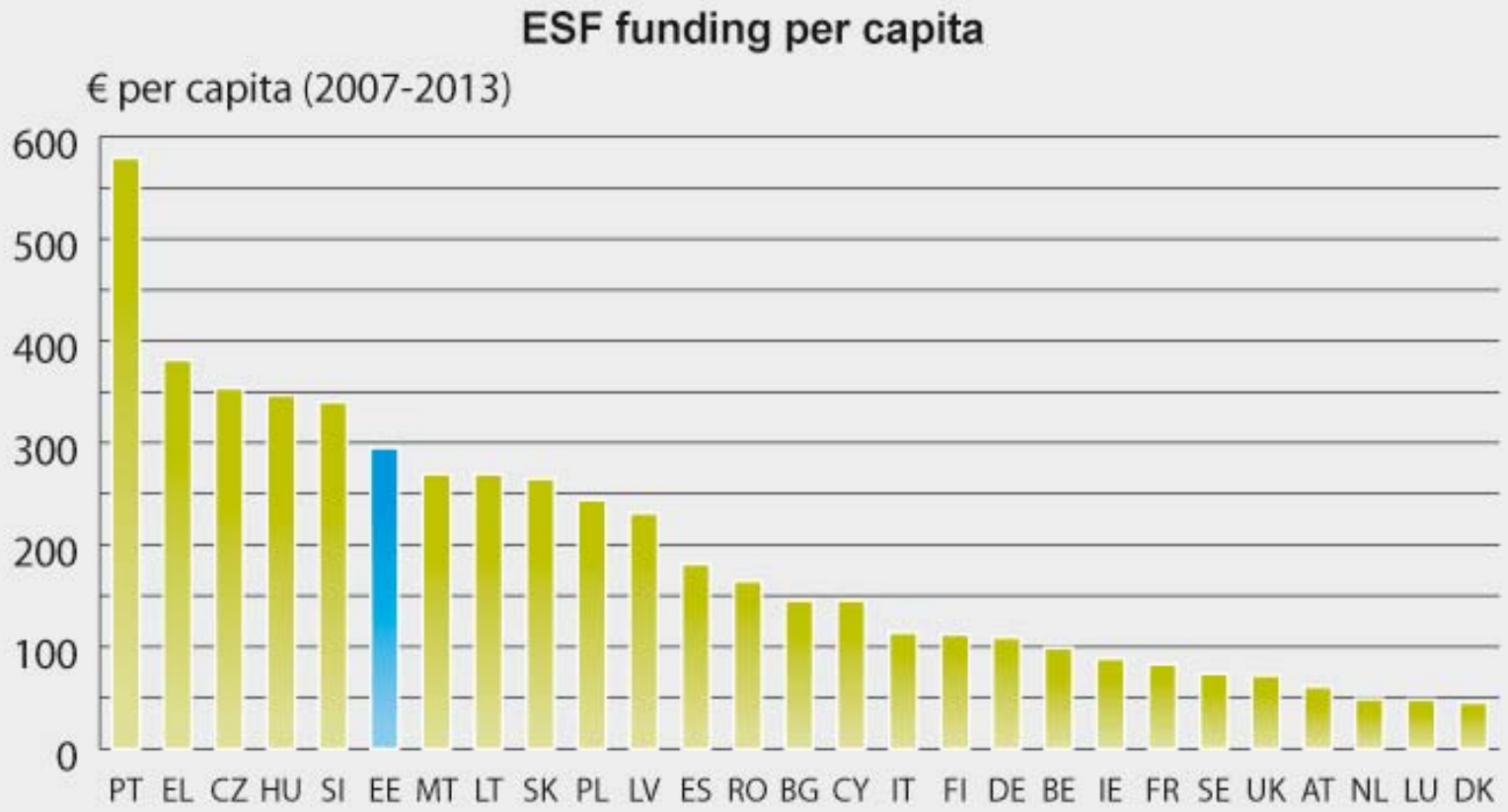

Ühtse Põllumajanduspoliitika maht ja toetussuunad 1980-2009

Figure 2: The path of CAP expenditure 1980 – 2009 (in 2007 constant prices)

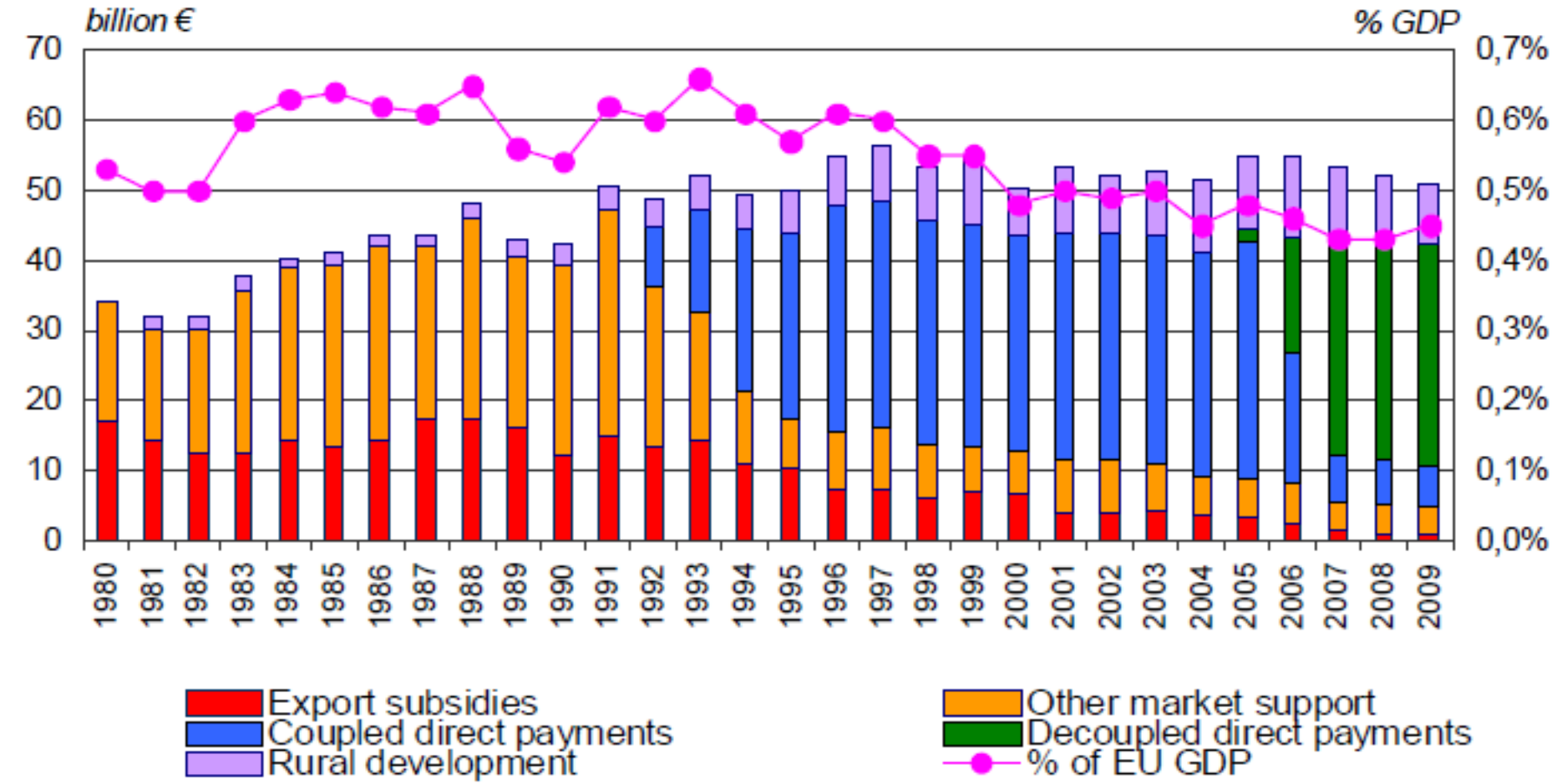

Source: DG Agriculture and Rural Development.

Otsetoetuste maksjad ja saajad 2010. aastal
VANAD LIIKMESRIIGID

Table 1: Contributions and receipts, direct income support, 2010

Member states	Receipts absolute	Contributions absolute	Receipts % share	Contributions % share
Austria	745	972	1,78	2,32
Belgium	612	1300	1,46	3,10
Denmark	1030	920	2,46	2,19
Finland	566	691	1,35	1,65
France	8421	7552	20,07	18,00
Germany	5772	8216	13,76	19,59
Greece	2212	947	5,27	2,26
Ireland	1341	528	3,20	1,26
Italy	4207	5819	10,03	13,87
Luxembourg	38	112	0,09	0,27
Netherlands	853	1685	2,03	4,02
Portugal	589	606	1,41	1,45
Spain	5091	4026	12,14	9,60
Sweden	763	914	1,82	2,18
United Kingdom	3976	4368	9,48	10,41
EU-15	**36215**	**38658**	**86,33**	**92,15**

Otsetoetuste maksjad ja saajad 2010. aastal – UUED LIIKMESRIIGID

Member states	Receipts absolute	Contributions absolute	Receipts % share	Contributions % share
Bulgaria	336	134	0,80	0,32
Cyprus	39	69	0,09	0,16
Czech Republic	654	501	1,56	1,19
Estonia	72	52	0,17	0,12
Hungary	947	325	2,26	0,77
Latvia	105	68	0,25	0,16
Lithuania	271	103	0,65	0,25
Malta	4	23	0,01	0,05
Poland	2192	1121	5,23	2,67
Romania	730	491	1,74	1,17
Slovakia	280	264	0,67	0,63
Slovenia	103	142	0,25	0,34
EU-12	**5734**	**3292**	**13,67**	**7,85**
Total	**41950**	**41950**	**100**	**100**

Germany paid in total direct payments 2,444 bn euros more than its own farmers received In 2010 was 30 euros per capita

Table 2: Net payments, direct income support, 2010

	absolute	per capita
Germany	-2444	-30
Italy	-1612	-27
Netherlands	-832	-50
Belgium	-688	-64
United Kingdom	-392	-6
Austria	-227	-27
Sweden	-151	-16
Finland	-126	-24
Luxembourg	-75	-148
Slovenia	-38	-19
Cyprus	-30	-37
Malta	-18	-44
Portugal	-17	-2
Slovakia	16	3
Estonia	19	14
Latvia	37	16
Denmark	111	20
Czech Republic	154	15
Lithuania	168	50
Bulgaria	202	27
Romania	239	11
Hungary	622	62
Ireland	813	183
France	868	13
Spain	1065	23
Poland	1071	28
Greece	1264	112

Euroopa Kalandusfondi rahastus 2007-2013 (eurodes)

Member State	Convergence	Non convergence	Total
Belgium		26 261 648	26 261 648
Bulgaria	80 009 708		80 009 708
Czech Republic	27 106 675		27 106 675
Denmark		133 675 169	133 675 169
Germany	96 861 240	59 004 177	155 865 417
Estonia	84 568 039		84 568 039
Ireland		42 266 603	42 266 603
Greece	176 836 728	30 995 509	207 832 237
Spain	945 692 445	186 198 467	1 131 890 912
France	34 250 343	181 802 741	216 053 084
Italy	318 281 864	106 060 990	424 342 854
Cyprus		19 724 418	19 724 418
Latvia	125 015 563		125 015 563
Lithuania	54 713 408		54 713 408
Hungary	34 291 357	559 503	34 850 860
Malta	8 372 329		8 372 329
Netherlands		48 578 417	48 578 417
Austria	187 326	5 071 992	5 259 318
Poland	734 092 574		734 092 574
Portugal	223 943 059	22 542 190	246 485 249
Romania	230 714 207		230 714 207
Slovenia	21 640 283		21 640 283
Slovakia	12 681 459	1 007 069	13 688 528
Finland		39 448 827	39 448 827
Sweden		54 664 803	54 664 803
United Kingdom	43 150 701	94 677 188	137 827 889
Total	**3 252 409 308**	**1 052 539 711**	**4 304 949 019**

* Amounts in EUR, current prices

Eesti võrdlevpositsioon Euroopa Liidu toetusmeetmestiku kasutamisel

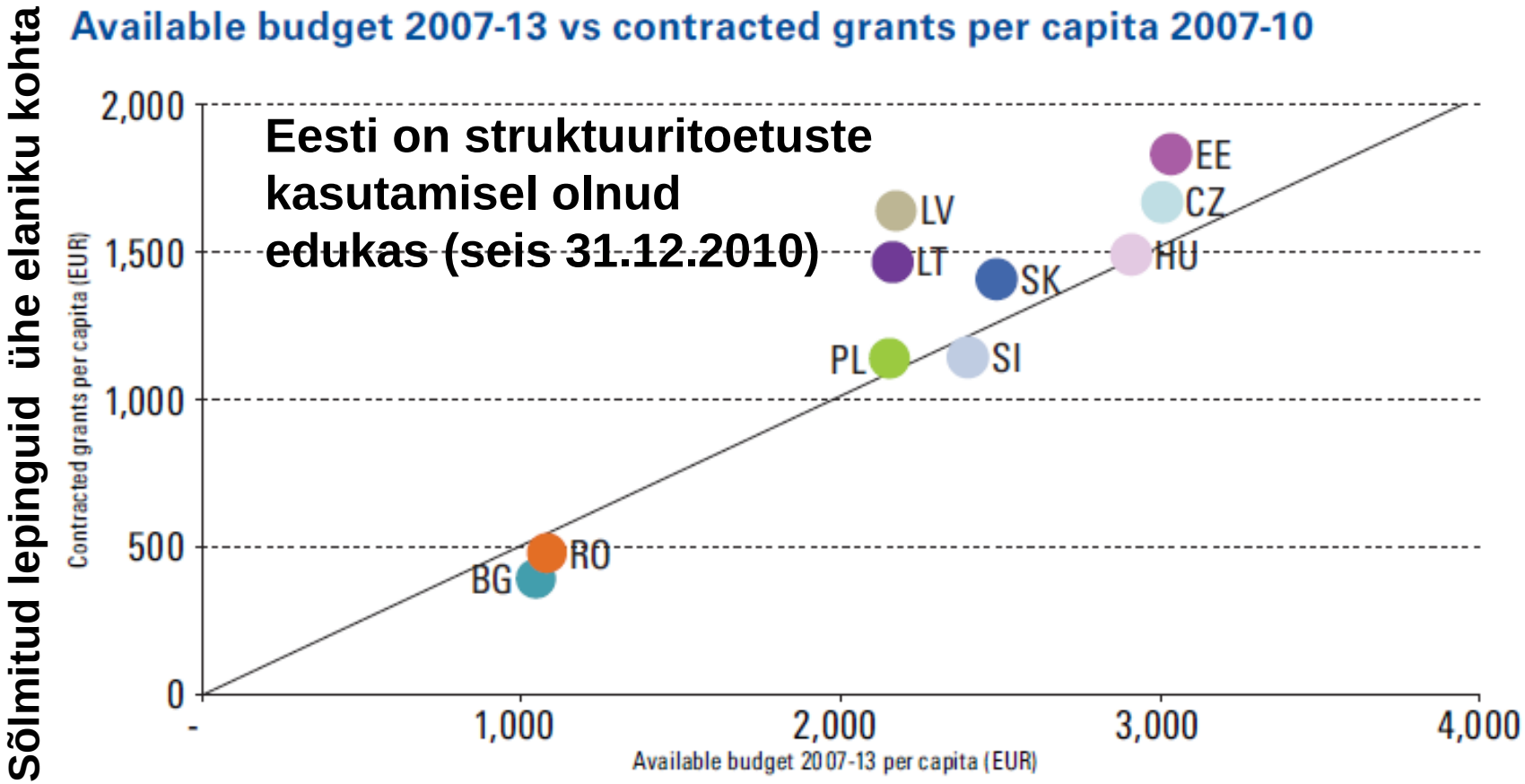

Võimalik toetuste eelarve ühe elaniku kohta

Eesti on struktuuritoetuste kasutamisel olnud edukas (seis 31.12.2011)

Eesti on lepingute sõlmimisel Tsehhist ja Ungarist ette läinud
Väljamaksmisel vahet suurt pole

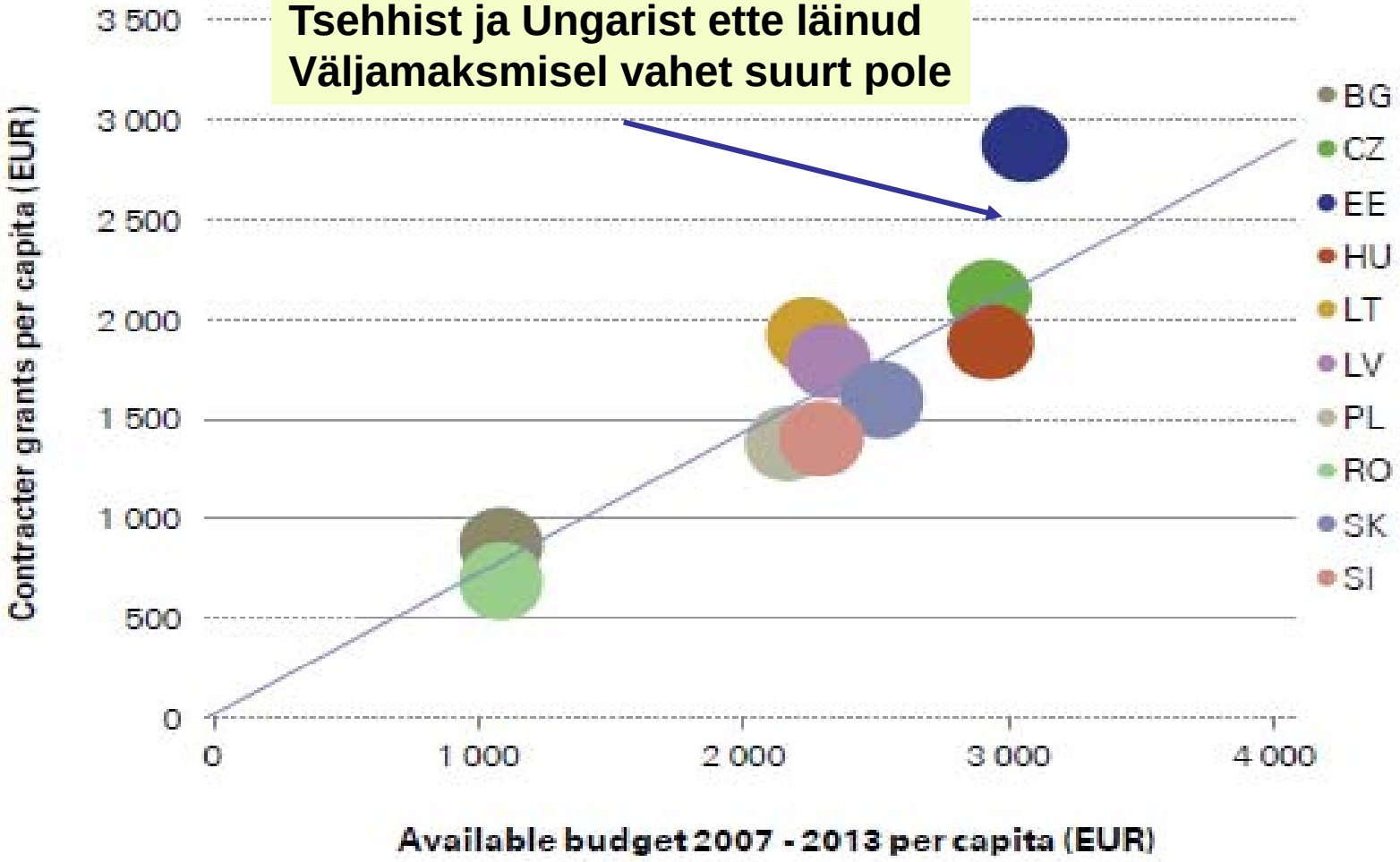

Struktuurifondide kasutamise edetabel – sõlmitud lepinguid 2011 a. lõpuks kogueelarveperioodi 2007-2013 mahust (*contracted ratio*)

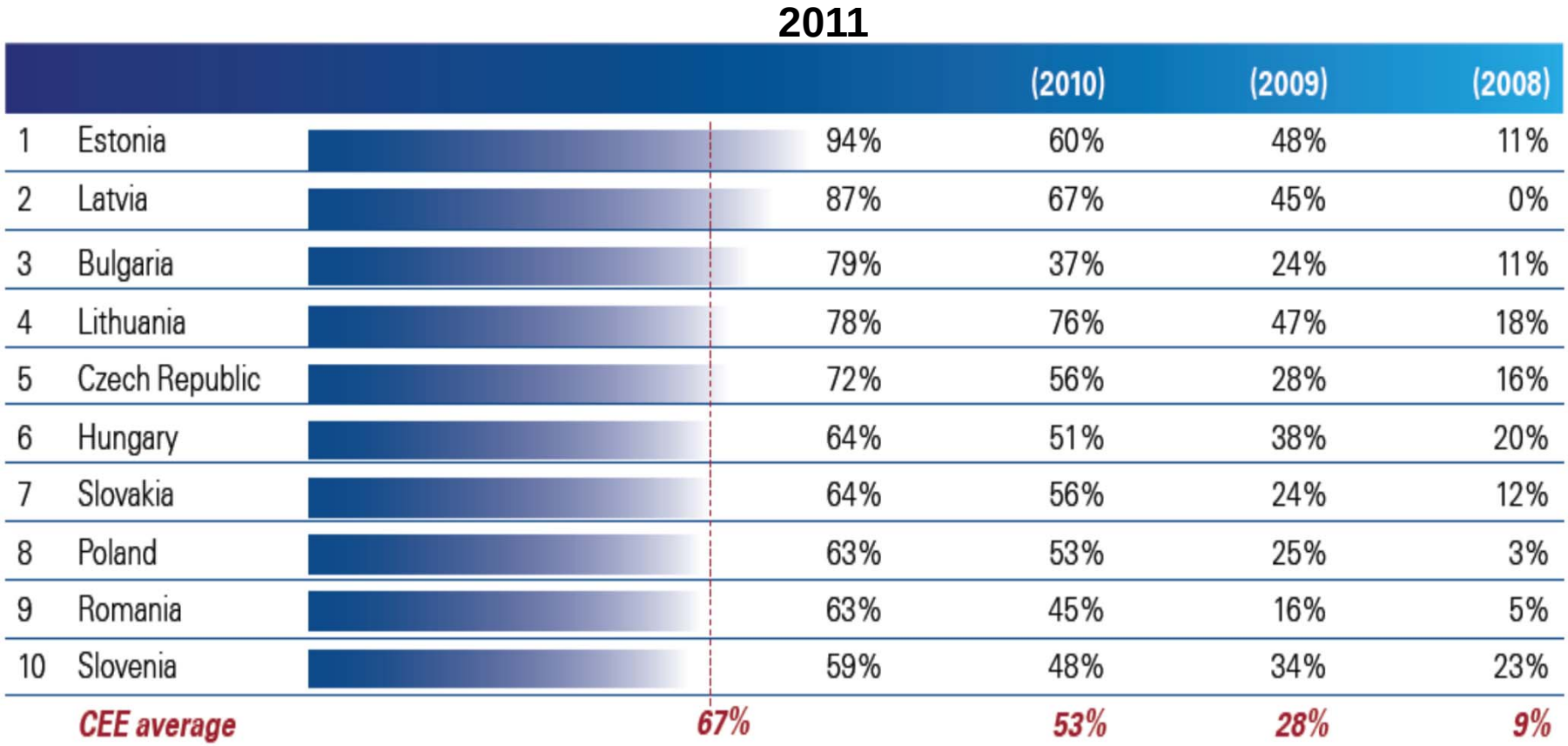

Struktuurifondide kasutamise edetabel – tehtud väljamakseid 2011 a. lõpuks kogueelarveperioodi 2007-2013 mahust (*payment ratio*)

2011

			(2010)	(2009)
1	Estonia	44%	21%	11%
2	Latvia	44%	29%	15%
3	Lithuania	43%	30%	14%
4	Czech Republic	39%	26%	9%
5	Slovenia	38%	27%	15%
6	Hungary	28%	16%	9%
7	Slovakia	28%	17%	5%
8	Poland	28%	16%	6%
9	Bulgaria	19%	10%	3%
10	Romania	14%	7%	3%
	CEE average	*28%*	*17%*	*7%*

2007-2013 välistoetuste kasutamine

- **2012. a.oktoobri lõpu seisuga projekte heaks kiidetud 91,0% ja toetusi kasutatud 55,3% määratud vahenditest (3,4 miljardit eurost).**
- **EK poolt Eestile teostatud struktuuritoetuste väljamaksete tempolt neljandal kohal (42,0%), eespool on Saksamaa (42,2%), Portugal (47,6%) ja Leedu (48,6%) ja meile järgneb Soome (41,99%). 01.01.2012 seisuga olime kuuendal ja 01.09.2012 seisuga samuti neljandal kohal.**

Maaelu arengukava projekte on 2012. a. oktoobri lõpu seisuga heaks kiidetud 83,2% ja toetusi kasutatud 62,7% määratud vahenditest (723,7 miljonit eurost).

Eesti välissõltuvuse kujunemine

Eesti on kokku alates aastast 2000 kuni 31.juulini 2012

- Heaks kiitnud välisvahendeid – 5,459 miljardit eurot ehk
- ühe elaniku kohta 4220 eurot
- Välja maksnud välisvahendeid – 3,924 miljardit eurot ehk
- ühe elaniku kohta 3032 eurot

Eesti ja EL struktuurifondid

- **2004-2006 Eesti sai toetusi kokku 802 miljonit eurot** sh. 371 miljonit struktuurifondidest ja 431 miljonit ühtekuuluvusfondist
- **2007-2013 Eesti saab kasutada struktuurivahendeid 3,4 miljardit eurot, millele lisandub siseriikliku kaasfinantseering 0,67 miljardit eurot**
- Valdkonnad: haridus, tööturg, teadus- ja arendustegevus, ettevõtlus, infoühiskond, haldusvõimekus, keskkonnahoid, transport, energiamajandus, regionaalne ja kohalik areng, tervishoid ning hoolekanne

Allikas: Struktuurifondide rakendamine Eestis 2004-2006

Eesti riigieelarvesse kavandatavad toetusssummad 2012.a. allikate lõikes

VÄLISVAHENDID KOKKU	**1 003 055 116**
Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond (EAGF)	**100 032 437**
Norra ja EMP finantsinstrumendid	**6 726 880**
Šveitsi-Eesti koostööprogramm	**4 827 103**
Perioodi 2007-2013 struktuurivahendid s.h.	**735 421 497**
Inimressursi arendamise rakenduskava	**75 884 364**
Elukeskkonna arendamise rakenduskava	**358 102 794**
Majanduskeskkonna arendamise rakenduskava	**301 434 338**
Euroopa Kalandusfond (EFF)	**15 461 921**
Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfond (EAFRD)	**120 455 549**
Muud fondid	**20 129 729**

Eesti eraldised EL eelarvesse

- **Eesti poolt makstavate omavahendite osakaal EL eelarvest on 0,15%.**

Aasta	Eraldis EL eelarvesse (EEK)
2004	862 366 939 ehk 55.1 milj. EUR
2005	1 667 026 600 ehk 106.5 milj. EUR
2006	2 057 543 380 ehk 131.5 milj. EUR
2007	2 760 608 765 ehk 176.4 milj. EUR
2008	2 550 175 349 ehk 163 milj.EUR
2009	2 405 474 984 ehk 153.7 milj.EUR

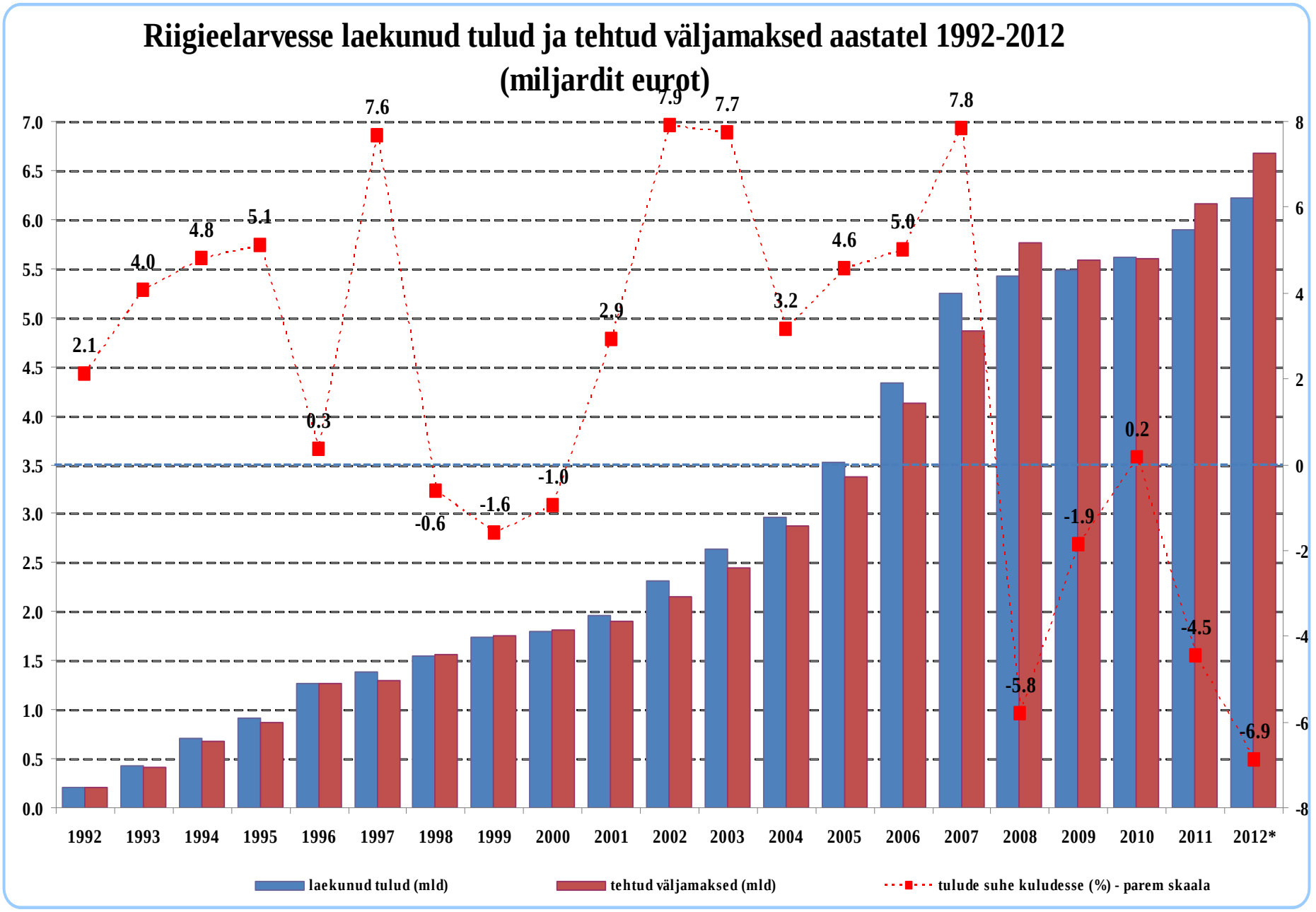
Riigieelarvesse laekunud tulud ja tehtud väljamaksed aastatel 1992-2012
(miljardit eurot)
7.0
6.5
6.0
5.5
5.0
4.5
4.0
3.5
3.0
2.5
2.0
1.5
1.0
0.5
0.0
8
6
4
2
0
-2
-4
-6
-8
2.1
4.0
4.8
5.1
0.3
7.6
-0.6
-1.6
-1.0
2.9
7.9
7.7
3.2
4.6
5.0
7.8
-5.8
-1.9
0.2
-4.5
-6.9
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012*
laekunud tulud (mld)
tehtud väljamaksed (mld)
tulude suhe kuludesse (%) - parem skaala

Eesti eelarve toetussõltuvuse väljakujunemine

Eesti riigieelarve kulud, tulud ja toetused 2007-2013

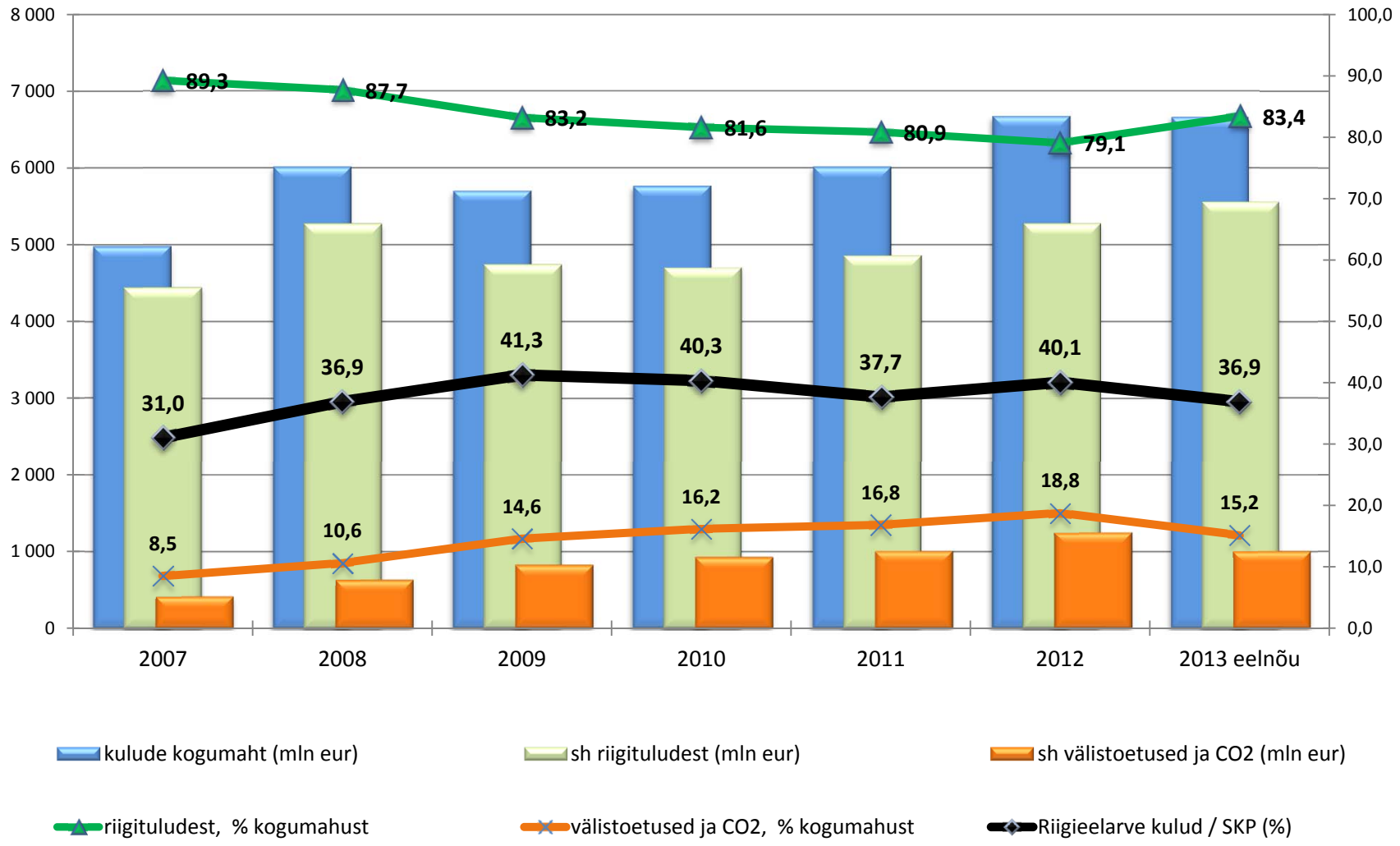

Eesti riigieelarve kulud ja välistoetused 2007-2013

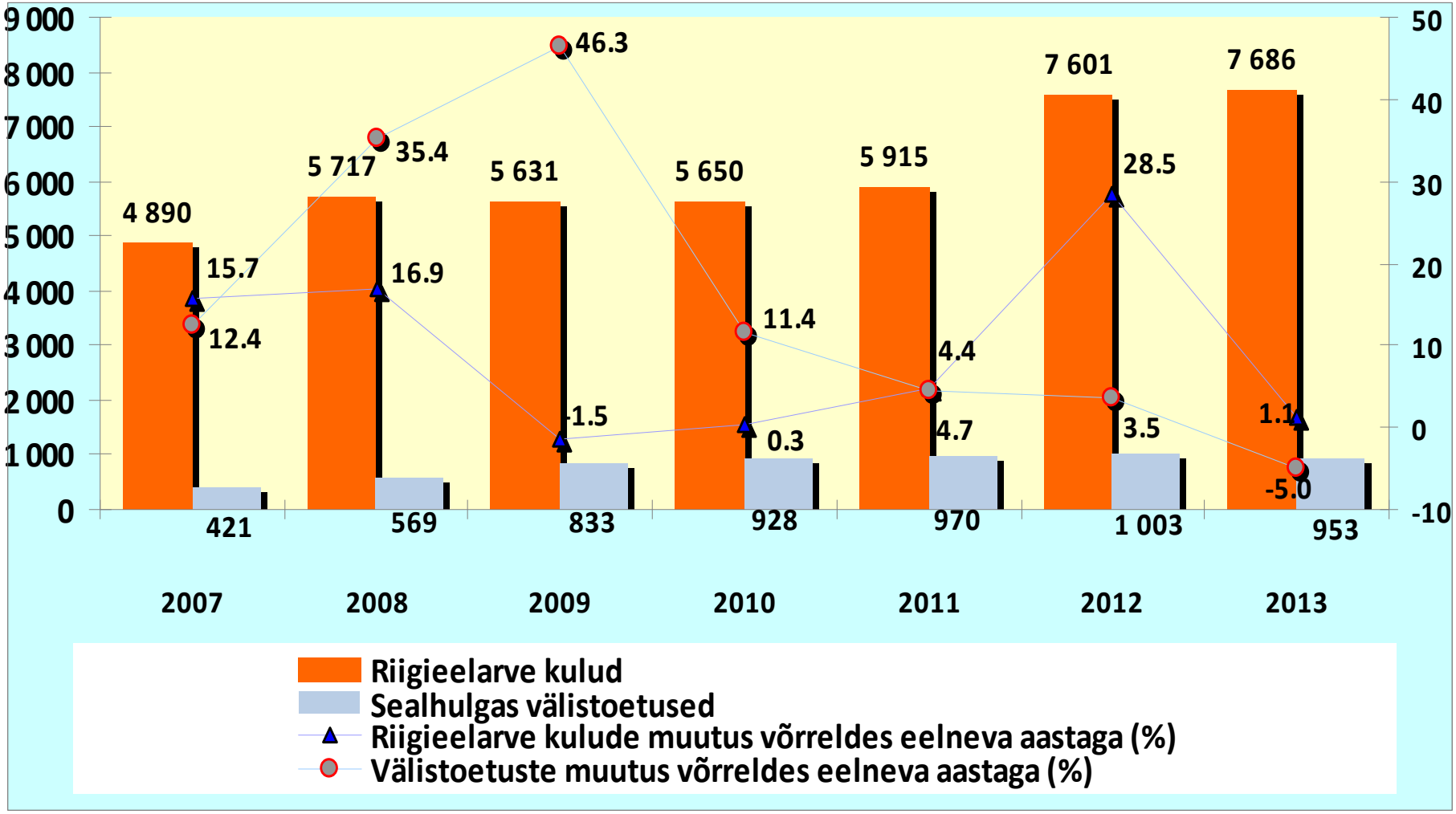

Allikas: Rahandusministeerium 2012

Välistoetuste arvel tehtud kulud (miljonit eurot) - ilma saastekvoodita

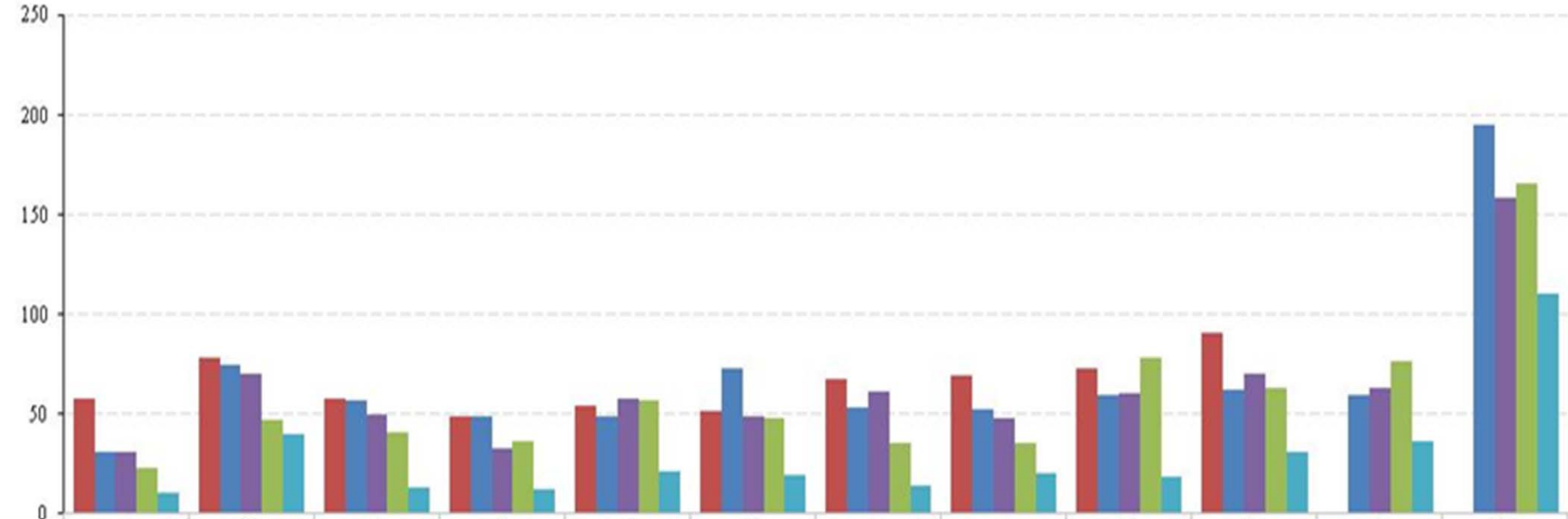

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2012	58,1	78,7	58,3	49,2	54,3	51,5	67,8	69,8	73,3	90,5		
2011	30,7	74,4	56,8	48,9	49,3	73,0	53,1	52,6	59,7	62,6	59,4	195,6
2010	31,4	70,2	49,9	33,3	57,7	48,8	61,2	47,7	60,8	70,7	63,6	158,4
2009	23,1	47,6	41,3	36,7	56,8	48,1	35,3	35,2	78,1	63,5	76,9	165,6
2008	10,6	40,3	13,7	12,3	21,5	19,4	13,8	20,2	18,7	31,0	36,1	110,2

2012 2011 2010 2009 2008

Välisvahendite kasutamine ministeeriumide lõikes

2012 (Rah.min. okt.2012)

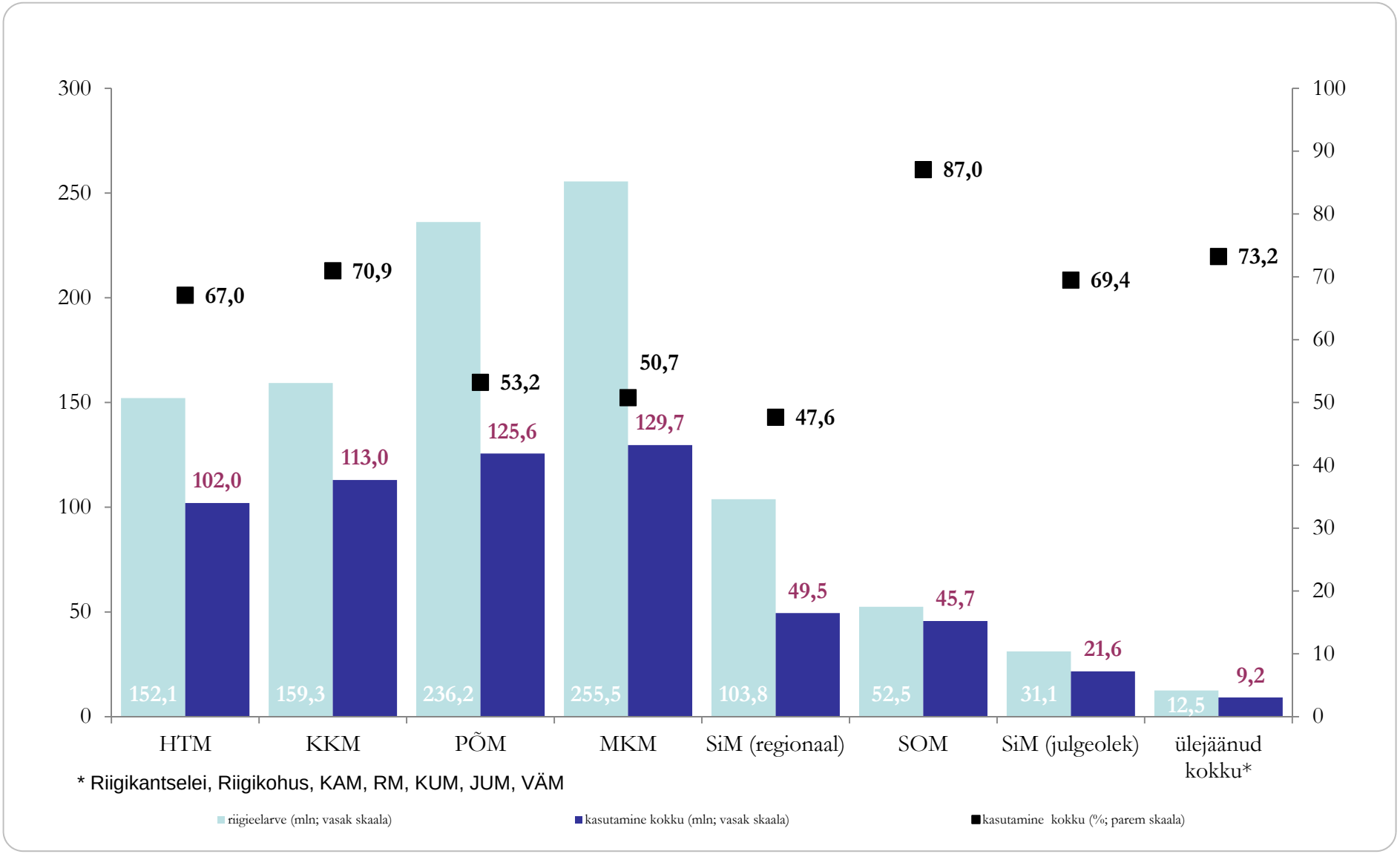

Välisvahendite kasutamine fondide lõikes 2012

(Rah.min. okt.2012)

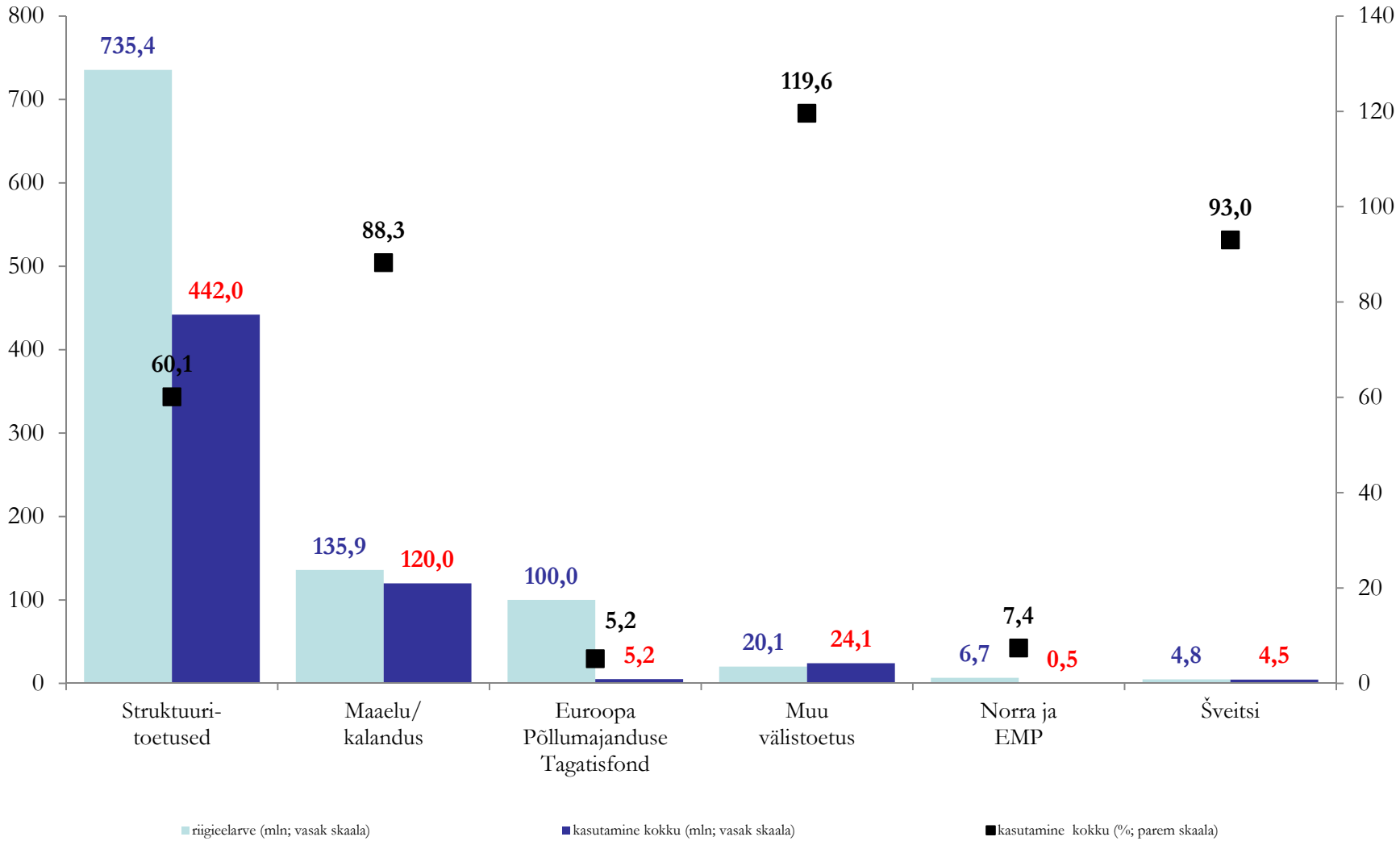

Välistoetuste väljamaksed 2012.a. kümne kuuga

- 2012 a. **kümne kuuga välistoetuste arvelt väljamakseid tehtud 596,2 mln eurot ehk 59,4% eelarves plaanitust** (70,3 mln eurot enam võrreldes 2011. aasta sama perioodiga).
- **Struktuuritoetuste arvelt on kümne kuuga välja makstud 442,0 mln eurot ehk 60,1% aastaks plaanitust**. Väljamaksed on 63,7 mln eurot suuremad kui eelneval aastal samal ajal. **Oktoobris maksti välja 58,1 mln eurot.**
- **Maaelu ja kalanduse toetusi_välja makstud 119,9 mln eurot ehk 88,3% aastaks plaanitust** (aasta varasemaga võrreldes 12,3 mln eurot rohkem).

Milline on välisabi roll?

- EL struktuurifondid vrdl. Marshalli plaan pärast Teist Maailmasõda
- EL põllumajandustoetused – algselt toetas isevarustamist – praegu liigub maaelu toetamise suunas
- Milline on välisabi puhul iseotsustamise määr?
- Kui hästi suudame raha kasutada? Kas on meie oma raha ja “euro” raha

Välistoetuste kasulikkus

- **Võimaldavad Eestit pidada tublisti suurema eelarvega** AVALIKU SEKTORI VÕLGA SUURENDAMATA
- **Majanduskriisi käigus** eriti oluline **puhver** (+400 milj. eurot toetusi 2009.a. eelarves)
- **Säilitavad** üldse **võimaluse riigil investeerida** (toetuste arvel tehakse neist ca 75 %)
- **Loovad uusi töökohti**
- **Esindavad /asendavad riigi regionaalpoliitikat** maal (maaelutoetused ja ka otsetoetused)

Eelarve puudujääk ja avaliku sektori võlg 2011. aastal

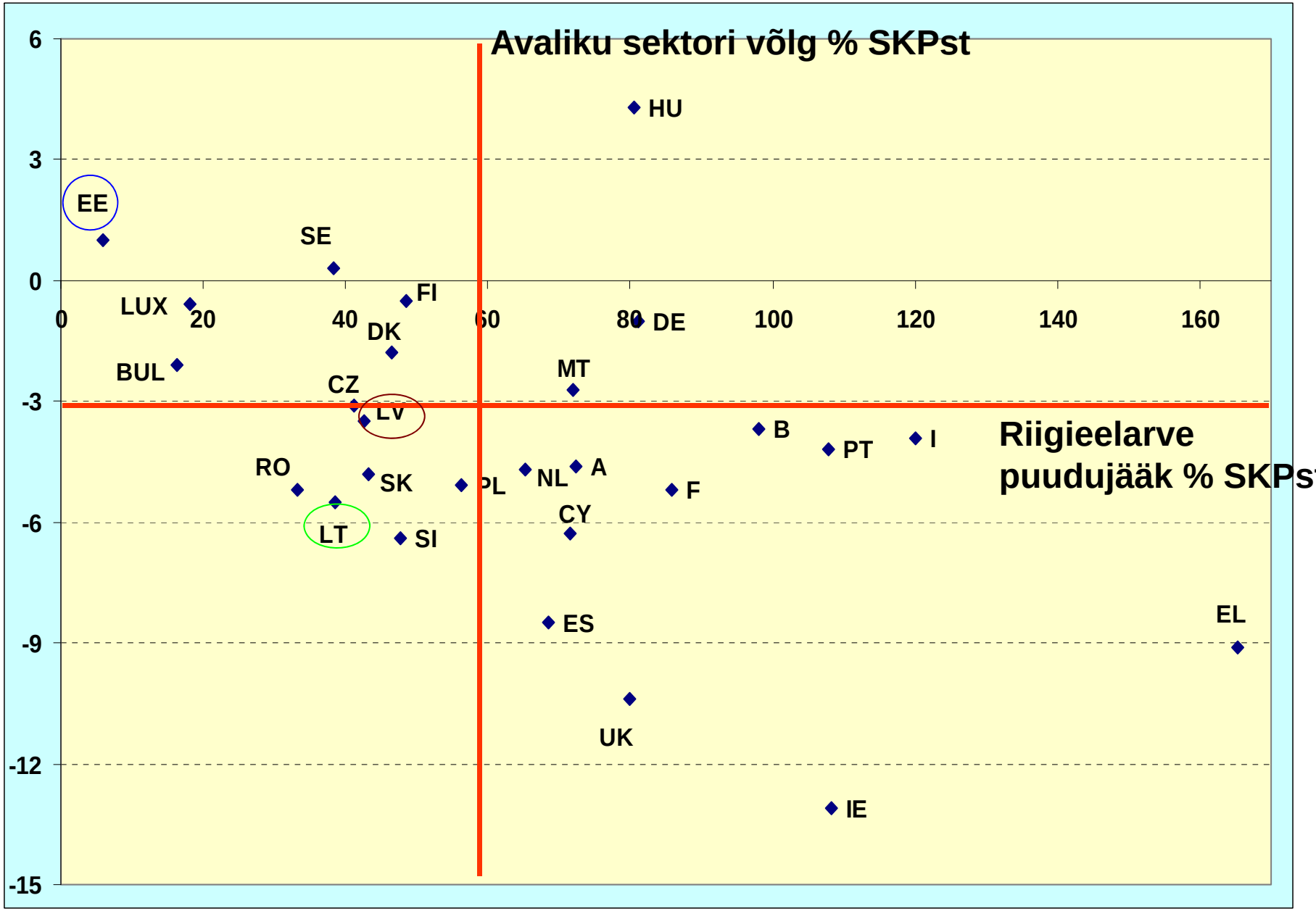

Avaliku sektori võlg ühe elaniku kohta (2011 lõpu seisuga, eurodes)

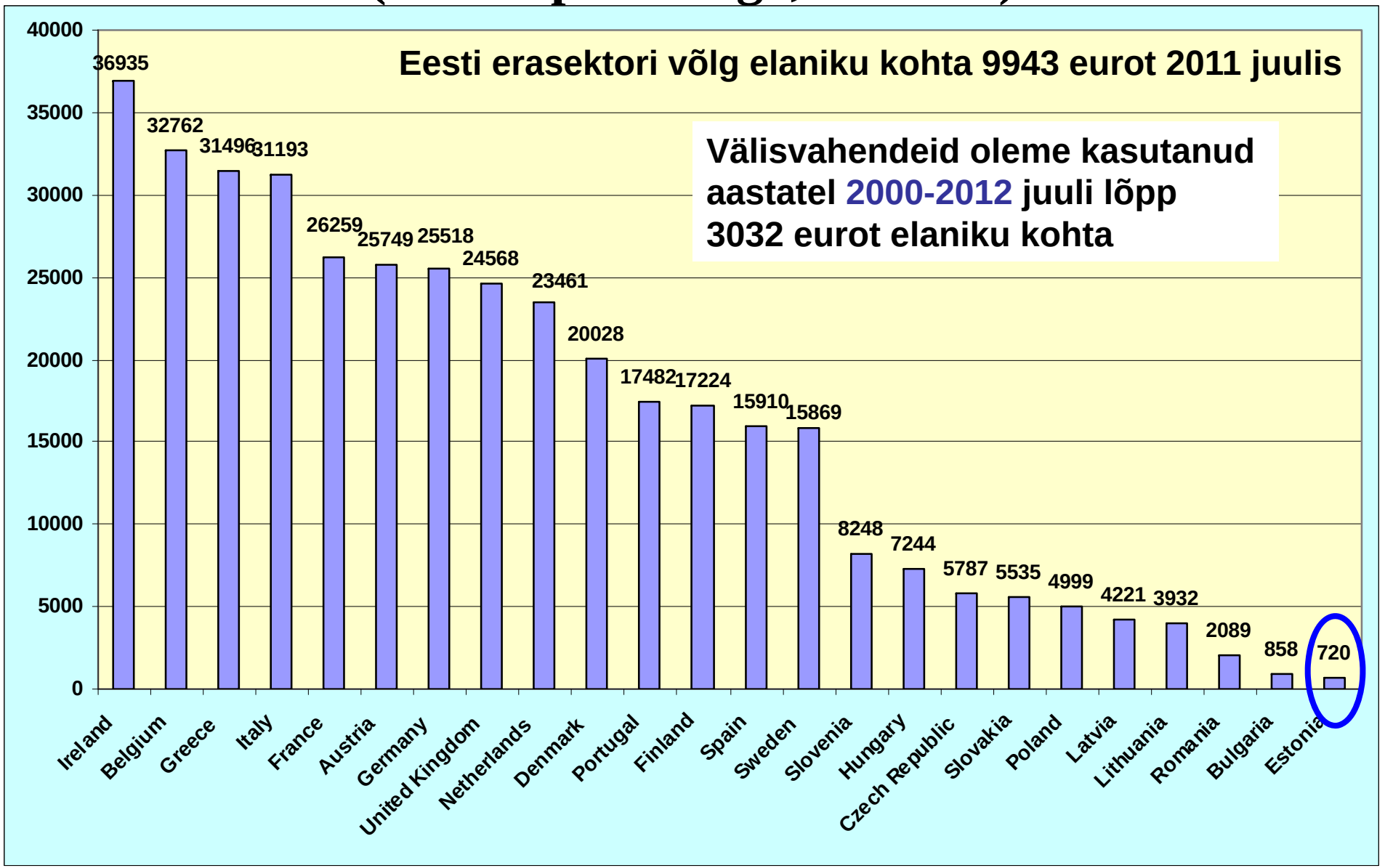

Structural funds and national co-financing as % of total public investment (average 2009-2011)

EU STRUCTURAL FUNDING FOR GROWTH AND JOBS, 2012

Riigieelarve kulude struktuur 2011-2016 (%)

Kolm neljandikku kulutustest on seadustega määratud

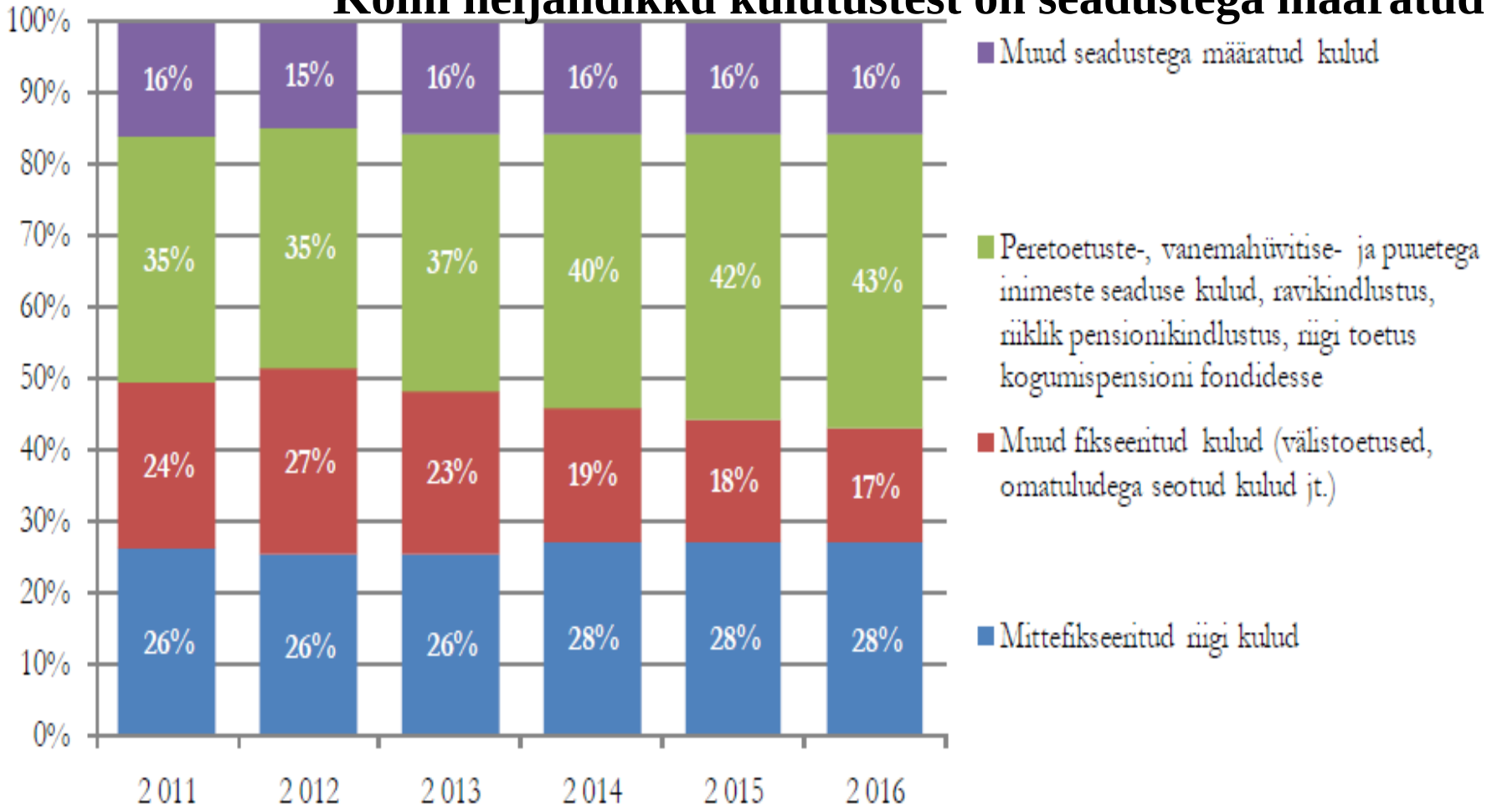

Allikas: Rahandusministeerium

Mänguruum on selle tulude taseme juures valitsusel väga väike

Sotsiaalkulude osakaal riigieelarve kuludest 2011-2016

Kasvab viie aastaga 43% lt juba 48 % ni

Elanikkonna vananemine kajastub sotsiaalkulude osakaalu kasvus

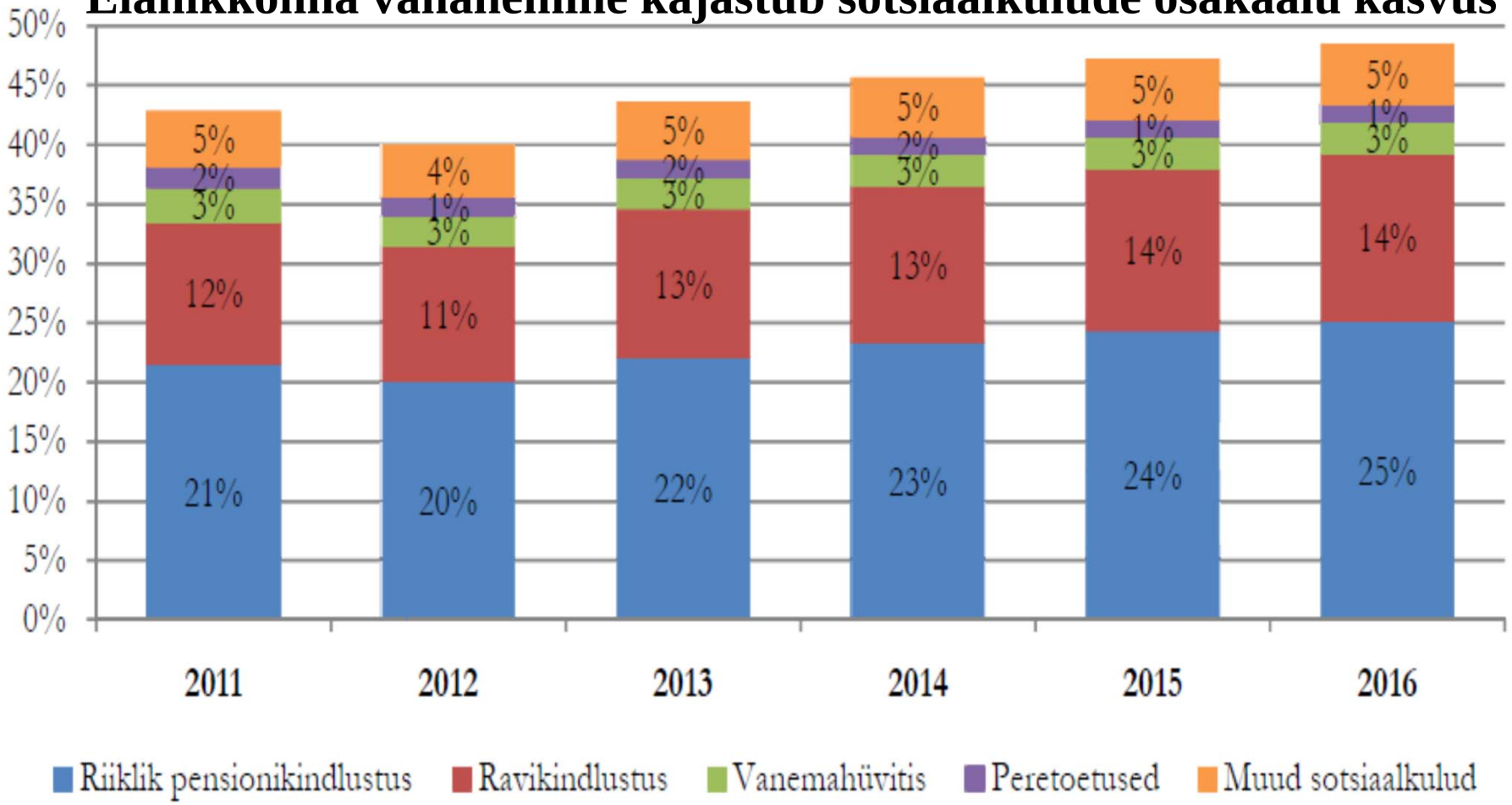

Allikas: Riigi eelarvestrateegia 2013-2016

Tegelik seis – 2012.a. kümme kuud

- 2012. aasta kümne kuuga kulus suurematekс sotsiaalkuludeks 2,21 mld eurot ehk 141,2 mln eurot (6,8%) mullusest enam. Eelarvest 81,3%

  2012 10 kuud vs 2011 10 kuud

	Muutus	Mln eurot	Muutuse %
Riiklikud pensionikulud		49,0	4,7
Ravikindlustuskulud		38,0	6,3
Kohustuslik kogumispensionifond		69,0	122
Puuetega inimeste toetused		2,3	5,2
Vanemahüvitis		10,0	7,0
Töötute erijuhtude sotsiaalmaks		5,9	32,6
Peretoetused		1,3	1,5
Töötutoetus		0,7	11,9

- **Oktoobris kulus suurematekс sotsiaalkuludeks 224,6 mln eurot ehk 8,3% aastaks plaanitust. Seda on 17,6 mln eurot (8,5%) rohkem kui 2011. aastal**.

Investeeringud vähenevad CO2 arvelt

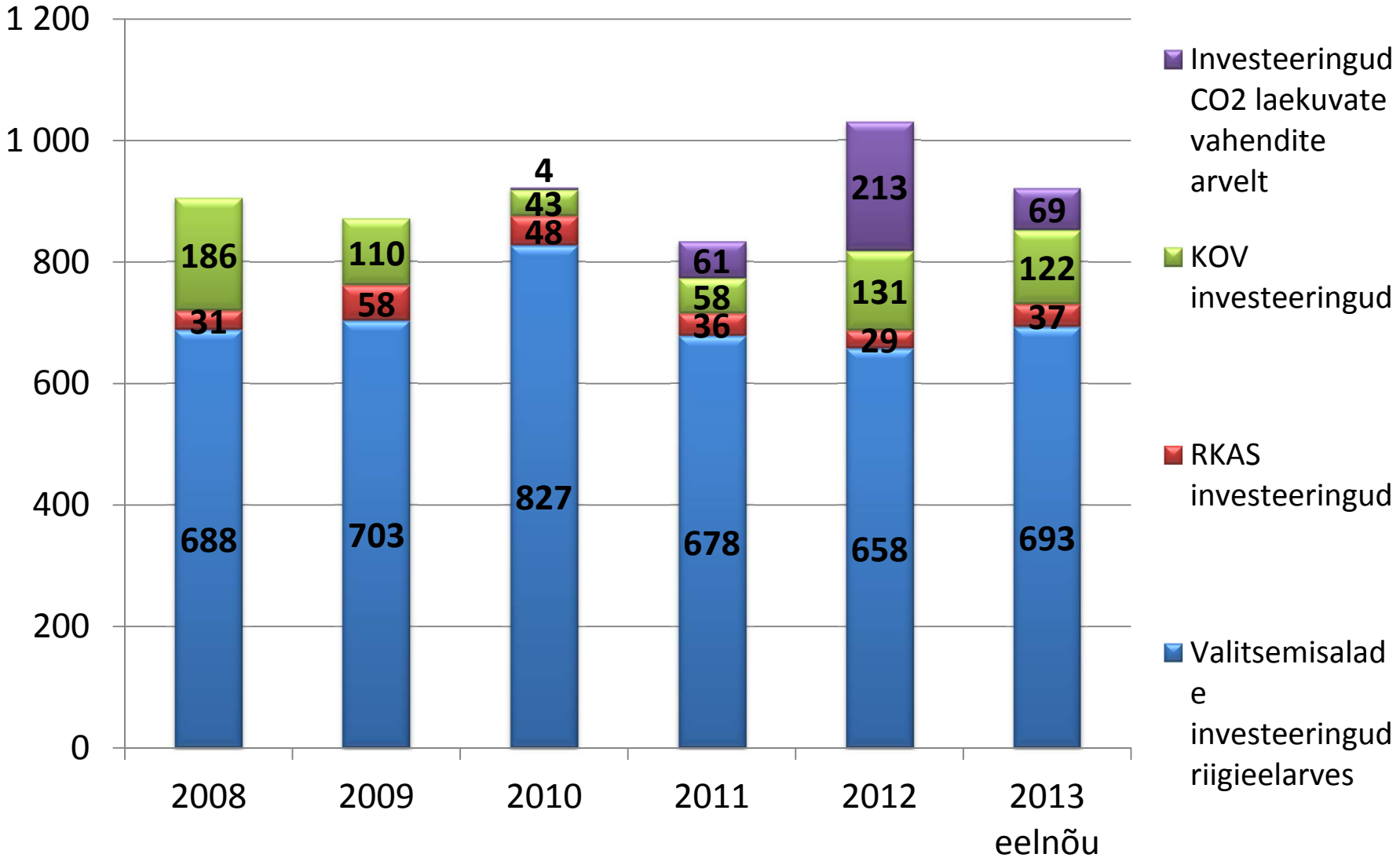

Kvoodimüügi uus periood alates 2012. a lõpust – mahud siis väiksemad

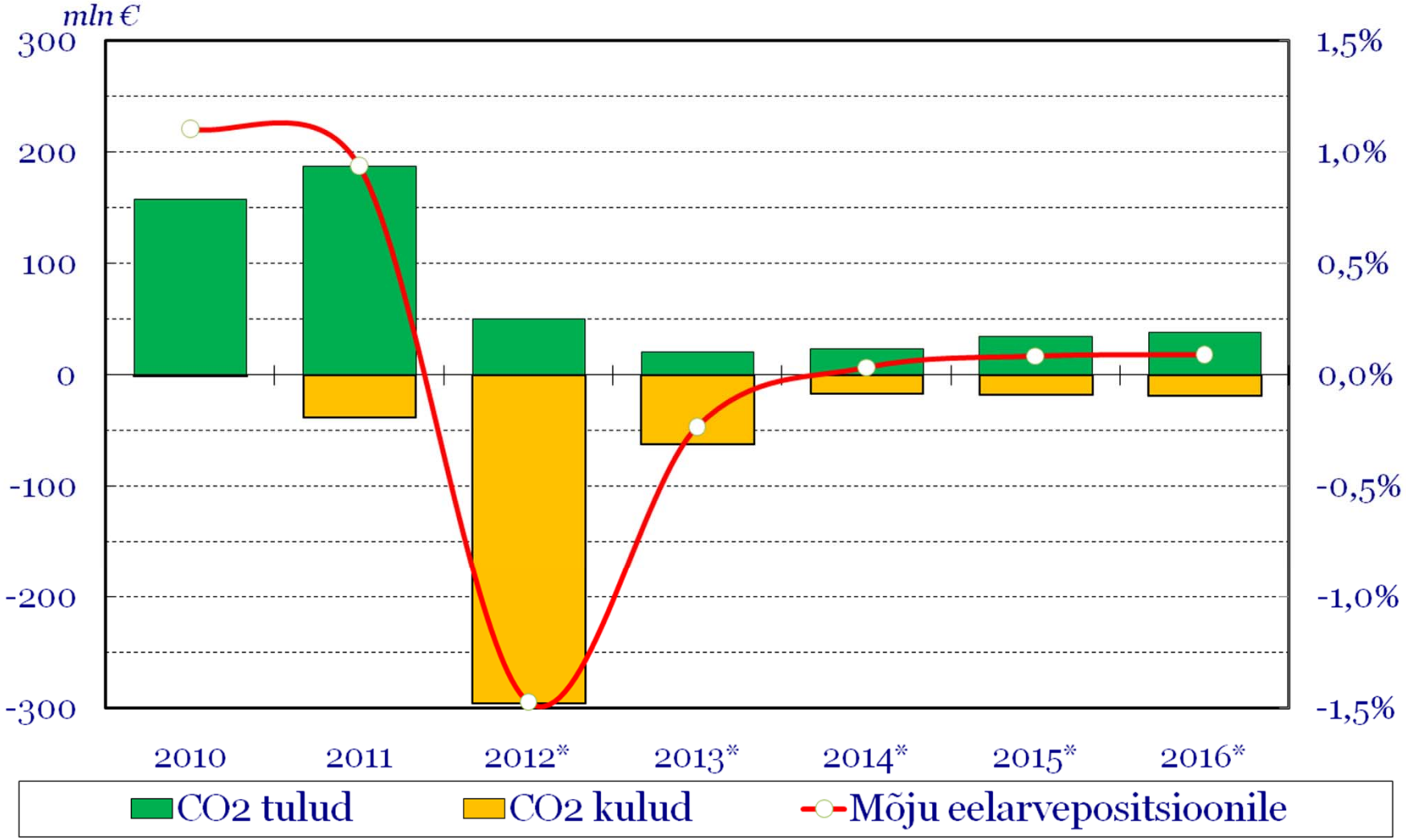

Saastekvoodi müük

- **lepinguid sõlmitud kogu perioodi peale kokku 360,1 miljonit eurot**
- lisaks **mitterahaline vahetustehing elektriautode soetamiseks**.
- **Tulusid on laekunud 329,9 miljonit eurot**, sh 2011. aasta jooksul 191 miljonit eurot
- 2010. a. **reaalseid kulutusi** 0,1 milj.eurot
- 2011. a. kulutati 23,5 milj. eurot
- 2012 aasta 9 kuuga 106,9 milj. eurot.
- **Kokku välja makstud 130,5** milj. eurot.

Mida tehakse saastekvoodi müügi rahadega?

- avaliku sektori hoonete energiatõhususe parandamine (seni kasutatud 88 milj.eurot) ;
- katlamajade ja soojustrasside renoveerimine ja rajamine (11 milj.eurot) ;
- energiatõhusate busside soetamine ;
- tuuleenergia investeeringutoetus;
- korterelamute renoveerimistoetus (samas lepingus ka eramajade renoveerimistoetus);

Mida tehakse saastekvoodi müügi rahdega?

- elektriautod sotsiaaltöötajatele;
- elektriautode laadimissüsteem ja toetusskeem;
- keskkonnasäästlike trammide soetamine;
- alternatiivkütuste kasutamise edendamine linnaühistranspordis
- teatribussid, energiasäästlikud valgustid Eesti teatritesse
- tänavavalgustus

Välistoetuste kasulikkus – tõukefondide kasutusnäited

1.4.7 Arendustöötajate kaasamise toetus

- Kokku: **6 383 420** € ja **61** taotlust

NÄITEID:

- **Turundusjuhtide kaasamine** TERE AS-i ettevõtte eesmärkide saavutamiseks Venemaa sihtturul 311 tuhat EUR
- **Arendustöötaja kaasamine** As Bellus 134 tuhat
- Enefit **tehnoloogia rahvusvaheline müük** As Eesti Energia 184 tuhat
- Tartu Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooli **intellektuaalomandi kaitse ja kommertsialiseerimise** süsteemi tõhustamine **väliseksperdi kaasamise** teel 320 ja 313 tuhat EUR

Välistoetuste kasulikkus – valdkondlikud näited

2.1. Ettevõtete arengu toetamine

- Kokku 1933 projekti 12 767310 €

NÄITEID:

- Vormsi Paat OÜ **tootmisruumidesse seadmekomplekti ja ahju soetamine** 1212 €
- Palkmaja OÜ **- palkmajade tootmise käivitamine** 10225 €
- Solis BioDyne OÜ **- ekspordiplaani programm** 26606
- AS Glaskek Alumiiniumi **ekspordiplaani elluviimine**, 2006-2008.a. 19234

Välistoetuste kasulikkus – valdkondlikud näited

2.4. Turismi arendamine

- Kokku 49 projekti 21 892 7474 €

NÄITEID:

- **Pädaste mõis - 'Kuue meele pühamu' Boutique resort & Spa** 638 854 €
- AS Eesti Golfikeskus **Niitvälja golfiväljaku laienduse** I etapp 381 049 €
- Eesti Meremuuseumi **sadama- ja vabaõhuekspositsiooni väljaehitamine Lennusadamas** 1 917 349 €
- Tehvandi K90 **suusahüppemäekompleksi rajamine** 1 917 349 €

Välistoetuste kasulikkus – valdkondlikud näited

4.6 Kohalik sotsiaalmajanduslik areng

- Kokku 159 projekti 43 722 273 €

NÄITEID:

- Võnnu **Keskkooli renoveerimine** 67362
- Eesti-Läti piiripunkti-kesklinna piirkonna **tänavavalgustuse rekonstrueerimine** 82765
- Ridala **Põhikooli juurdeehitus** 875 589
- Pühajärve Põhikooli **õppekorpuse rekonstrueerimine** 268 365
- Tallinna Inglise Kolledži **spordikompleksi rajamine** 1 005 698

Välistoetuste kasulikkus – valdkondlikud näited

3.2.1.Teaduse tippkeskuste arendamine

- Kokku 12 projekti 46 540 027 €

NÄITEID

- Genoomika tippkeskus 4 844 886
- Arvutiteaduse tippkeskus 4 244 372
- Mesosüsteemide teooria ja rakendused 2 901 099
- Bioloogilise mitmekesisuse tippkeskus 4 340 240
- Integreeritud elektroonikasüsteemide ja biomeditsiinitehnika tippkeskus 4 715 967

Välistoetustega seotud probleemid

- **Vajavad Eesti poolset oma- ja kaasfinantseeringuid** (probleemne, kui projekt ei ole Eesti arengule esmatähtis)
- **Tõmbavad ära suure hulga hästi koolitatud tööjõudu** (nii avaliku sektori poolt toetusskeemide haldamises kui erasektori poolt projektikirjutajatena)
- **Leevendavad hetkeolukorda** ja v**õimaldavad** sellega **viivitada muutustega riigi juhtimises** ja poliitikates
- **Annavad erasektorile väärsignaale**, et saab hakkama ka toetustega ning turu tunnustus pole esmatähtis

Millised olid kulud struktuurivahendite kasutamisel?

- 2010. aastal maksti välja toetusi 535 530 969 eurot ehk 8 379 238 862 krooni ja kulutati selleks 169 753 310 krooni.
- Rakendussüsteemil kulus ***ühe toetuskrooni väljamaksmiseks 2,03 senti*****.**
- 2007-2013 perioodi eel seati eesmärgiks kulutada maksimaalselt 2 senti kroonile toetustele

Allikas: Tartu Ülikool RAKE *„Perioodi 2007-2013 struktuurivahendite vahehindamine“* 2011

Rakenduskulud rakendusüksuste kaupa

Tabel 3.3.8 – Rakendamise maksumus rakendusüksuste kaupa (2010, kroonides, sisaldab kõiki RÜ kulusid)

	Väljamaksete arv	Maksete summa kokku	Keskmine makse suurus	Kulu väljamakse kohta	Kulu väljamakstud toetuskrooni kohta
SA Innove	1,135	1,581,374,127	1,393,281	17,321	1.24
SA Archimedes	324	521,959,949	1,610,987	33,584	2.08
SA KIK	957	678,108,066	708,577	10,681	1.46
SA EAS	4,676	3,425,912,059	732,659	11,889	1.62
SA Kredex	663	119,667,313	180,494	1,776	0.98
Maanteeamet	140	834,065,635	5,957,612	8,629	0.14
Riigi Infosüsteemide Arenduskeskus	592	252,133,691	425,902	2,489	0.58
Sotsiaalministeerium (RÜ)	52	164,919,010	3,171,519	43,744	1.38
Tallinna Lennujaam	43	51,105,957	1,188,511	12,725	1.07
Veeteede Amet	115	189,701,873	1,649,582	12,426	0.75
Tehnilise Järelevalve Amet	23	374,962,826	16,302,732	32,837	0.20
Riigikantselei (RÜ)	268	61,501,673	229,484	6,584	2.87
RM TA RÜ	117	123,826,683	1,058,348	7,317	0.69
Kokku / Keskmine	**9,105**	**8,379,238,863**	**920,290**	**11,808**	**1.28**

Allikas: RAKE 2011

EL struktuuri-vahendite kulu ülevaade 2010 milj.EEK

	FTE kokku	Abi–kõlblik FTE	Mitte-abikõlblik FTE	Abikõlblikud kulud kokku	Kulud kokku	TA väliste kulude osakaal (%)
Haridus- ja Teadusministeerium	25.7	17.4	8.3	8,659,207	11,299,001	23.4%
Majandus- ja Kommunikatsiooni-ministeerium	28.1	13.0	15.1	4,621,381	9,126,876	49.4%
Keskkonnaministeerium	14.0	10.7	3.3	4,993,792	6,364,073	21.5%
Siseministeerium	10.4	8.45	1.95	2,995,393	3,682,362	18.7%
Sotsiaalministeerium (RA)	16.4	11.5	4.9	4,478,202	5,858,930	23.6%
Riigikantselei (RA)	1.5	1.5	0.0	648,790	648,790	0.0%
SA Innove	49.6	49.2	0.4	19,522,779	19,659,703	0.7%
SA Archimedes	22.3	21.3	1.0	10,407,007	10,881,084	4.4%
SA KIK	28.8	25.8	3.0	8,918,864	9,896,258	9.9%
SA EAS	123.9	110.2	13.7	49,984,571	55,593,298	10.1%
SA Kredex	2.8	2.0	0.8	981,550	1,177,277	16.6%
Maanteeamet	3.0	0.0	3.0	0	1,208,004	100.0%
Riigi Infosüsteemide Arenduskeskus	4.5	4.3	0.2	1,409,855	1,473,269	4.3%
Sotsiaalministeerium (RÜ)	8.7	5.5	3.2	1,446,340	2,274,698	36.4%
Tallinna Lennujaam	1.5	0.0	1.5	0	547,187	100.0%
Veeteede Amet	4.0	0.0	4.0	0	1,428,950	100.0%
Tehnilise Järelevalve Amet	2.5	0.0	2.5	0	755,243	100.0%
Riigikantselei (RÜ)	3.5	3.0	0.5	1,513,844	1,764,489	14.2%
Korraldusasutus	23.2	21.0	2.2	16,522,906	17,464,644	5.4%
Makseasutus	8.9	8.4	0.5	2,121,693	2,247,984	5.6%
Auditeeriv Asutus	12.5	12.5	0.0	6,401,191	6,401,191	0.0%
KOKKU	**395.6**	**325.8**	**69.9**	**145,627,363**	**169,753,310**	**14.2%**

Allikas: TÜ RAKE 2011

Joonis 3.3.2 – Tööaja jagunemine rakendussüsteemis täidetavate funktsioonide kaupa

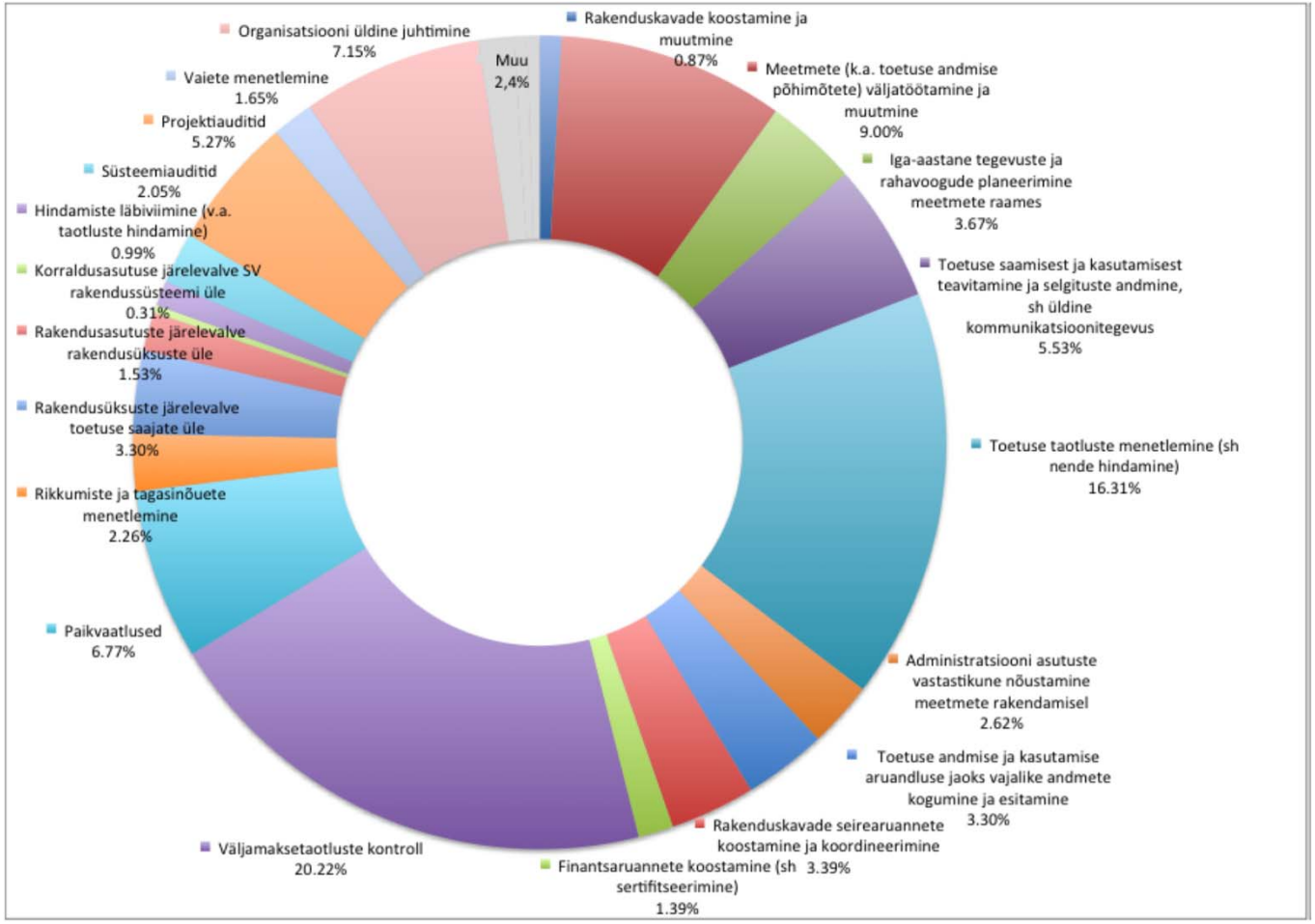

Töötajate arv Eesti avalikus ja erasektoris

2006-2011 (tuh.)

Majanduskriisi käigus avaliku sektori hõive tervikuna ei muutunud ja kohalikes omavalitsustes isegi kasvas

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2011-2008
Avalik ja erasektor	646.3	655.3	656.5	595.8	570.9	609.1	-47.4
Avalik sektor	162.7	158.3	155.5	158.6	157.7	159.3	3.8
..riik (Eesti Vabariik)	84.1	84.8	82	81.7	82.2	81.6	-0.4
..kohalik omavalitsus	78.6	73.5	73.5	76.9	75.5	77.8	4.3
Erasektor	483.5	497.1	501	437.3	413.2	449.7	-51.3
..Eesti eraõiguslik isik	366.9	373.9	369.8	309.6	293.7	328.7	-41.1
..välismaa eraõiguslik is	111.1	120.2	130.3	127.2	118.8	120.3	-10

Muutus tuhandetes

Allikas. Eesti statistika, 2012

Töötajate arv Eesti avalikus sektoris valdkonniti 2006-2011 (tuh.)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2011-2008
AVALIK SEKTOR KOKKU	162.7	158.3	155.5	158.6	157.7	159.3	3.8
Põllumajandus, metsamajandus,kalandus	1.4	1.2	1.2	2.4	1.8	1.0	-0.2
Mäetööstus	2.6	3.7	3.5	4.2	4.8	4.0	0.5
Elektrienergia, gaasi, auru varustus	7	5.8	5.8	5	6.7	6.1	0.3
Veevarustus; kanalisatsioon; jäätmekäitlus			0.9	1.1		1.6	0.7
Ehitus	1.3	1.6	1				
Veondus ja laondus	10.5	12	10.4	9.8	8.6	10.4	0
Majutus ja toitlustus	2.3	2	1.2				
Info ja side		1.7	1.5				
Kinnisvaraalane tegevus		1.1	1.4	2.1			
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	2.3	3.2	3.5	2.3	2.8	2.6	-0.9
Avalik haldus ja riigikaitse; sotsiaalkindlustus	39.4	38.9	37.7	36.6	40.2	40.2	2.5
Haridus	54.6	50.6	54.7	57.8	50.8	53.2	-1.5
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	24.9	25.5	21.5	24.6	26.8	25.5	4
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	11.9	9.2	8.9	7.7	8.3	9	0.1

Avalikus halduses töötajate arv ei ole kahanenud

Muutus tuhandetes

Allikas. Eesti statistika, 2012

Mõned näited töötajate arvust EL toetuste rakendusüksustes 2011. a. lõpul

- SA Kredex 40 töötajat
- SA Archimedes 133 töötajat
- SA Innove 178 töötajat
- SA KIK 104 töötajat
- SA EAS 285 töötajat
- PRIA 370 töötajat
- Eesti Teadusagentuur 55 töötajat
- Lisaks ministeeriumid ja ametid

Töötajate arv Eesti erasektoris 2006-2011 (tuh.)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Muutus tuhandetes 2011-2008
ERASEKTOR KOKKU	483.5	497.1	501	437.3	413.2	449.7	-51.3
Põllumajandus, metsamajandus,kalandus	29.7	29.1	24.1	21.7	22.3	25.9	1.8
Mäetööstus	2.6	1.8	2.5	2.2	2.2	2.1	-0.4
Töötlev tööstus	132.3	130.9	134.5	113.4	107.7	119.8	-14.7
Elektrienergia, gaasi, auru varustus	4.3	2.9	2.3	2.7	2	2	-0.3
Veevarustus; kanalisatsioon; jäätmekäitlus	..	1.8	1.4	..	..	2.3	0.9
Ehitus	62.4	80.5	80	57.8	47.6	58.2	-21.8
Hulgi- ja jaekaubandus, mootorsõidukite remont	87.8	86.8	92.1	82.9	80	81.3	-10.8
Veondus ja laondus	46	40.9	39.5	39.9	34.9	37.9	-1.6
Majutus ja toitlustus	19.8	20.3	22.5	19.6	18.5	18.6	-3.9
Info ja side	14.2	11.9	13.8	13.5	11.6	15.7	1.9
Finants- ja kindlustustegevus	7.6	9.3	10.1	10.9	9.3	9.7	-0.4
Kinnisvaraalane tegevus	9.1	8.6	8.8	7.1	9.1	9.8	1
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	15.1	14.4	17	18.2	18.4	20.6	3.6
Haldus ja abitegevused	15.1	17.9	17.1	16.1	18	16.9	-0.2
Haridus	3.9	4.3	5.2	4.7	5.2	3.9	-1.3
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	11.5	10.8	9.6	8.3	7.8	10.1	0.5
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	6.4	8.5	5.9	6.5	6.4	5.4	-0.5
Muud tegevusalad	14.4	16.1	13.8	10.4	10.8	9.4	-4.4

Allikas. Eesti statistika, 2012

Selle kategooria alla lähevad ka EL projektikirjutajad

Avaliku sektori hõive ja selle muutus ametikohtade pearühmade lõikes 2008-2011 (tuh.)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2011-2008
Ametiala pearühmad kokku	149	162.7	158.3	155.5	158.6	157.7	159.3	3.8
Juhid	13.9	15.6	15.8	14.4	13.9	14.7	14	-0.4
Tippspetsialistid	51.5	58.7	55.6	49.5	56.6	61.1	60.8	11.3
Tehnikud ja keskastme spetsialist	25.5	21.1	24.3	25	23.7	23.7	25	0
Ametnikud	6.2	8.9	9.1	8.6	7.2	7.7	10.1	1.5
Teenindus- ja müügitöötajad	18.7	19.8	19.9	22.8	21.9	18.3	18.3	-4.5
Põllumajanduse, metsanduse, jah	..	1	..	1.3	1	..	..	
Oskustöötajad ja käsitöölised	6.4	7.9	6.5	7.6	8.5	6.8	7.5	-0.1
Seadme- ja masinaoperaatorid ja	7.9	8.3	7.5	5.9	6	7.2	7.7	1.8
Lihttöölised	14.7	17.2	15.5	16.8	17	13.9	13	-3.8
Sõjaväelased	3.6	4.1	3.6	3.4	2.9	3.3	2.1	-1.3

Muutus tuhandetes

Allikas. Eesti statistika, 2012

Erasektori hõive ja selle muutus ametikohtade pearühmade lõikes 2008-2011 (tuh.)

ERASEKTOR	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2011-2008
Ametiala pearühmad kokku	458.4	483.5	497.1	501	437.3	413.2	449.7	-51.3
Juhid	55.9	56.9	58.7	55.3	50.3	46.5	40.9	-14.4
Tippspetsialistid	38.2	40.4	40.9	40.4	39.8	53	58.1	17.7
Tehnikud ja keskastme spetsialistid	53.6	61.8	62.5	64.1	60	38.3	53.3	-10.8
Ametnikud	20.7	23.1	21.1	22.5	21.9	22.2	22.9	0.4
Teenindus- ja müügitöötajad	60.5	65.5	63.9	69.9	63.8	63.8	62.4	-7.5
Põllumajanduse, metsanduse, jahinduse ja ka	13.8	10.9	11.8	10.8	8.1	9.6	11.4	0.6
Oskustöötajad ja käsitöölised	86.7	93.4	105	106.5	80.5	74.3	86.6	-19.9
Seadme- ja masinaoperaatorid ja koostajad	77.6	84.6	82.8	86.1	76.1	66.7	71.7	-14.4
Lihttöölised	51.4	47	50.4	45.4	36.8	38.8	42.4	-3

Muutus tuhandetes

Allikas. Eesti statistika, 2012

Välistoetustest sõltuvuse vähendamine

1) Vaja **teadvustada, et see on üldse probleem**
2) Senisest **paremini läbi mõelda, milleks kasutame 2014-2020 rahastusperioodi toetusi**
3) Erasektori kaasamine nende kavade valmistamisele praegu hädavajalik
4) **Kuidas meie maksusüsteem peaks suutma rahastada riigi tegutsemise toetusteta**?

a) riigi pidamise tõsine analüüs ja otsused
b) tõsiselt kätte võtta teema – kuidas aidata kaasa, et Eesti ettevõtlussektor oleks parem
c) maksupoliitika uuesti tabuteemast välja võtta

Eesti riigieelarve tulud, maksutulud ja toetused (eurodes) ja toetuste osakaal RE tuludest (protsentides) 2006-2012

				Toetuste osakaal (%)	
	RE tulud	Maksutulud	Toetused	RE tuludest	RE makustuludest
2006	4 336 385 732	3 528 489 128	366 555 034	8.5	10.4
2007	5 240 481 255	4 328 013 753	458 895 926	8.8	10.6
2008	5 423 246 520	4 497 411 194	474 511 971	8.7	10.6
2009	5 476 278 169	4 076 288 906	830 872 458	15.2	20.4
2010	5 610 188 156	4 045 574 693	1 146 450 347	20.4	28.3
2011	5 889 621 296	4 342 116 045	1 130 740 797	19.2	26.0
2012*	6 218 662 209	4 668 531 641	1 153 884 797	18.6	24.7

Drastiliselt on kasvanud toetuste osakaal maksutuludest

Eesti riigieelarve maksutulud ja toetused 2011. a.

MAKSUTULUD	**4342.1**	**TOETUSED**	**1130.7**
Tulumaks	**428.4**		
s.h. füüsilise isiku tulumaks	**227.3**		
juriidilise isiku tulumaks	**201.1**		
Sotsiaalmaks	**1801.4**		
Käibemaks	**1343.3**		
Aktsiisid	**717.0**		
s.h. alkoholiaktsiis	**178.6**		
tubakaaktsiis	**144.5**		
kütuseaktsiis	**361.4**		
elektriaktsiis	**32.3**		
Hasartmängumaks	**19.3**		
Tollimaks	**29.1**		

Toetused sama suured kui kogu tulumaks ja aktsiisid kokku ehk 70 % kogu laekunud käibemaksust

Eesti maksulaekumised 2006-2011 liigiti milj. eurodes ja 2012 a. plaan

	Üksikisiku tuluma	Ettevõtte t	sotsiaalmaks	Käibemaks	Aktsiisid
2006	199.6	245.8	1389.8	1191.6	449.3
2007	261.0	305.9	1742.7	1425.5	523.7
2008	266.3	276.7	2000.4	1313.3	573.4
2009	256.3	154.5	1794.9	1202.1	627.5
2010	191.7	193.8	1697.6	1248.2	666.3
2011	227.3	201.1	1801.4	1343.3	717.0
2012*	222.0	253.5	1923.9	1435.7	776.7

Allikas: autori koostatud Rah.min. andmetel

Välistoetustest sõltuvuse vähendamine

- Kuidas suurendada tulusid ja vähendada kulusid nii, et meil oleks eelarves miljard eurot enam?
- Iga Eesti elaniku kohta peaks lisanduma maksutulusid 850 eurot aastas ehk iga töötava elaniku kohta ca 2000 eurot makse aastas
- Kuid 2011.a. oli meil maksutulusid 3355 eurot elaniku kohta
- Kuidas kulusid vähendada?

Eesti töötajate kogupalk (SKP-s) ja eraisikute laenujäägi kasv aastati (miljonit EUR)

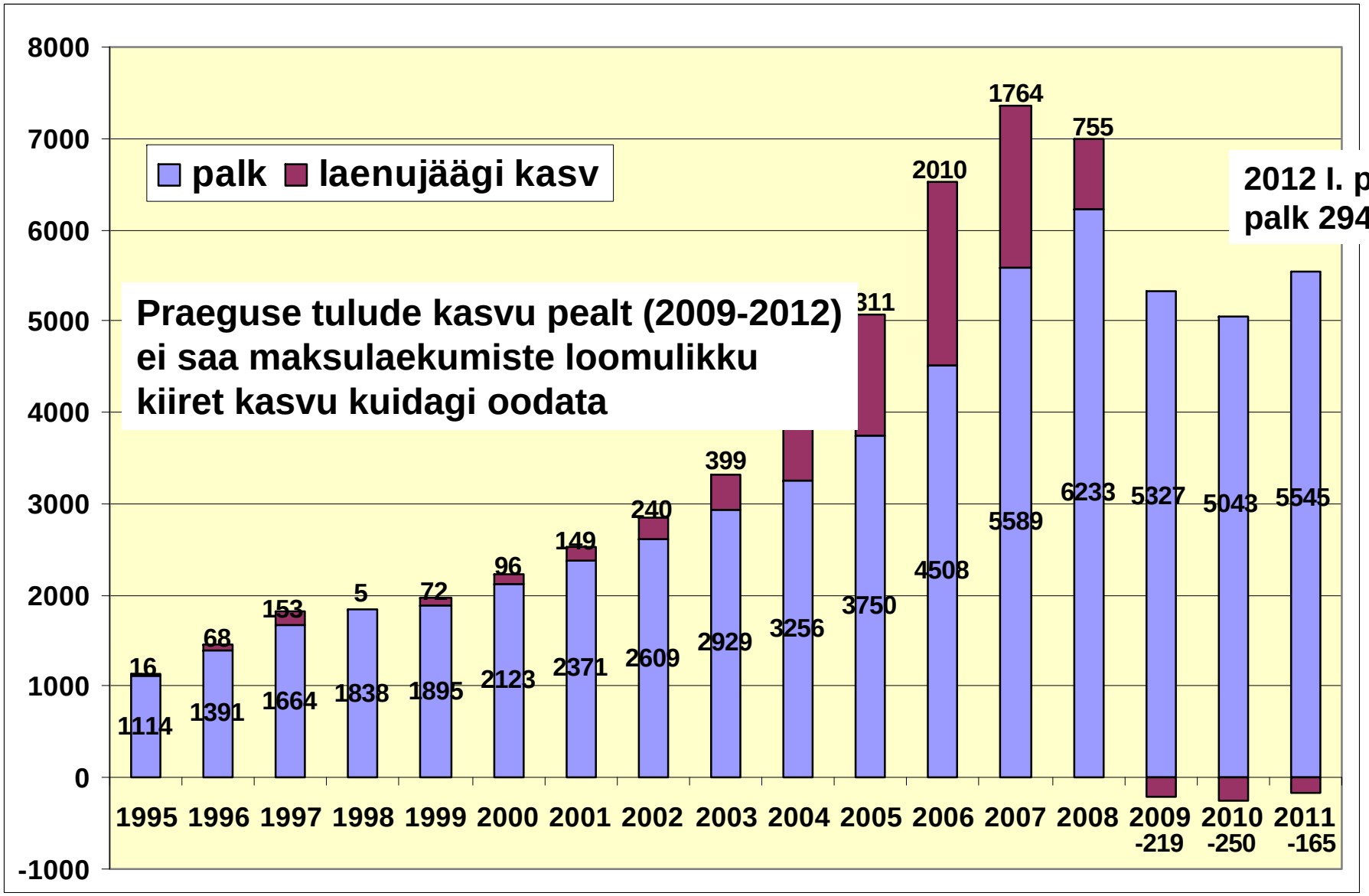

Riigieelarve tulude prognoos 2012-2016

Tulude kasv aeglustub järsult 2012 – 2016
Rah. min hinnangul kasv kokku 12 %

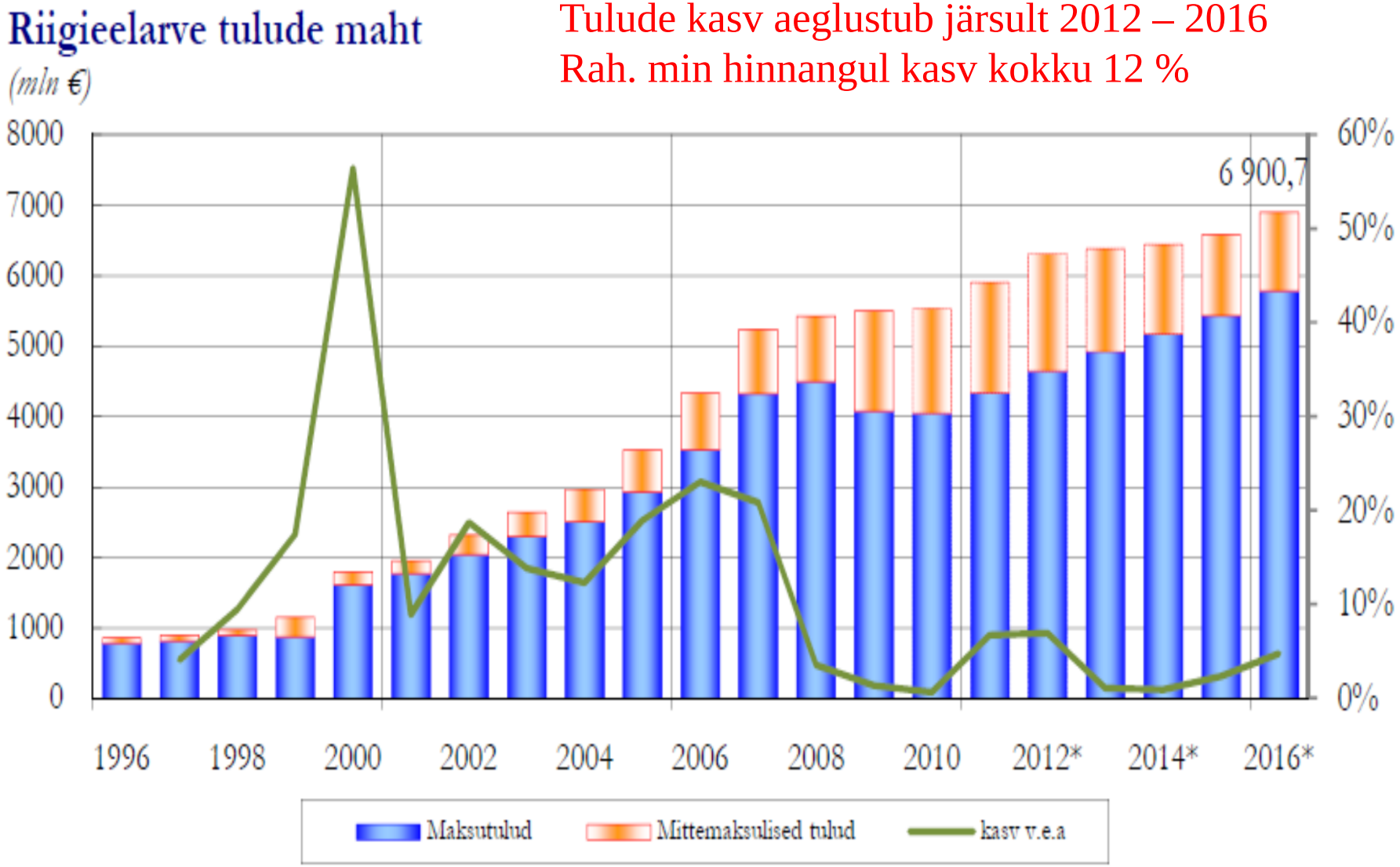

Kokkuvõtteks

- Eesti jaoks on **välistoetuste tähtsus pidevalt kasvanud -** muutunud riigi pidamisel hädavajalikuks
- EL **toetuste kasutamisel oleme esirinnas** saadud toetuste mahu ja selle kasutamise kiiruse osas
- Välistoetustega **püüame kompenseerida oma riigi vähest tulude loomise võimekust**
- Välistoetused **on muutunud Eesti riigieelarves põhiliseks investeerimisallikaks**
- **Tänu välistoetustele saab jätkata senist riigipidamist** ja majanduspoliitikat ning lükata muutusi edasi oodates uusi EL struktuurivahendeid

Kokkuvõtteks

- Vaja teadvustada, et toetussõltuvus on probleem
- Muutusi on vaja teha kahes suunas
- **Suurendada majanduse konkurentsivõimet – annab vahendeid toetussõltuvusest vabanemiseks**. Nt. tootlikkuse tõstmise kui sisulise probleemiga tegeldakse abstraktse eesmärgina (kirjas ka Eesti 2020), kuid tootlikkuse suurendamise terviklik käsitlus puudub
- **Vaadata üle meie riigi pidamine** – siin on palju võimalik teha targemini ja tõhusamalt, aitab samuti toetussõltuvust leevendada
- **Väiksem sõltuvus välistoetustest annab vaba ajaressursi**, inimesi, kes saaksid teha ühiskonnale kasulikku muul moel

LISAINFO

Kulude jaotus 2010. a EL eelarves

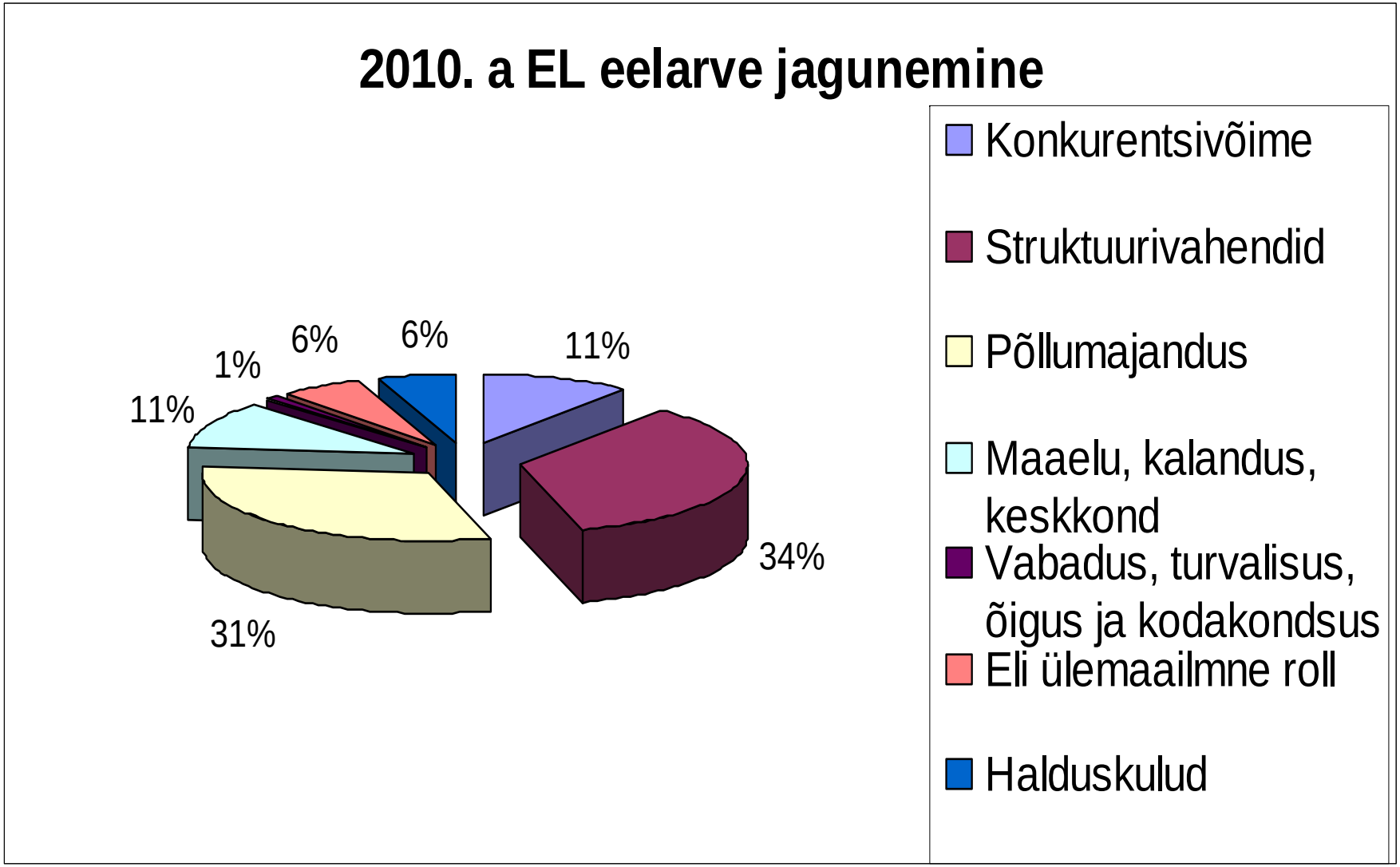

Euroopa tulevase rahastamise põhisuunad

- **Agriculture and rural development – €386.9bn**
- **Economic, social and territorial cohesion – €376bn**
- **Employment and social affairs – €88.3bn**
- **Research and innovation - €80bn**
- **External action – €70bn**
- **Administration – €62.6bn**
- **Infrastructure – 'Connecting Europe' – €40bn**
- **Education and culture –€16.8bn**
- **Home affairs – €8.23bn**
- **Maritime and fisheries policy – €6.7bn**
- **Health and consumers – €2.75bn**
- **Competitiveness and SMEs – €2.4bn**

Euroopa Ühtse Põllumajanduspoliitika rahastamiskavad 2014-2020

Kaks suunda säilitatakse (*two pillar structure*)

1. Sammas: Otsetoetused ja põllumajandusturu toetamine - kohustuslik riikidele pole kaasfinantseerimist - 281.8 miljardit EUR

2. Sammas – Maaelu arendamine - 89.9 miljardit EUR

30 % otsetoetustest tingimuslik ("greening“)

LISAKS

- **research and innovation on food security, bioeconomy, sustainable agriculture (4.5 billion EUR),**
- **food safety (2.2 billion EUR),**
- **food support for most deprived persons (2.5 billion EUR)**
- **new reserve for crises in the agriculture sector (3.5 billion EUR)**
- **European Globalisation Fund to farmers (up to 2.5 billion EUR)**

Table 5: EU-12 member states' share in direct income support and in cohesion funds, 2013

Member states	% share in direct income support	% share in cohesion funds
Bulgaria	1,29	2,32
Cyprus	0,12	0,09
Czech Republic	2,02	8,10
Estonia	0,22	1,16
Hungary	2,93	7,74
Latvia	0,33	1,52
Lithuania	0,84	2,24
Malta	0,01	0,24
Poland	6,76	21,03
Romania	2,81	7,07
Slovakia	0,86	3,77
Slovenia	0,32	1,19
EU-12	**18,50**	**56,47**

Table 4: Direct income support, 2013

Member states	Receipts	Contributions	Net balance	Change	Return ratio
Austria	752	1045	-293	-65,78	0,72
Belgium	615	1396	-781	-93,38	0,44
Denmark	1049	988	61	-49,70	1,06
Finland	571	743	-172	-46,27	0,77
France	8521	8113	409	-459,92	1,05
Germany	5853	8826	-2973	-528,65	0,66
Greece	2217	1018	1199	-65,43	2,18
Ireland	1341	567	774	-38,83	2,36
Italy	4370	6251	-1881	-268,87	0,70
Luxembourg	37	120	-83	-8,76	0,31
Netherlands	898	1810	-912	-80,36	0,50
Portugal	606	651	-45	-28,53	0,93
Spain	5139	4325	814	-250,33	1,19
Sweden	771	982	-211	-59,99	0,79
United Kingdom	3988	4692	-704	-312,09	0,85
EU-15	**36727**	**41526**	**-4800**	**-2357**	**0,88**
Bulgaria	580	144	436	234,03	4,04
Cyprus	53	74	-21	9,46	0,72
Czech Republic	909	538	372	217,93	1,69
Estonia	101	56	45	25,69	1,80
Hungary	1319	349	970	347,76	3,78
Latvia	146	73	73	36,04	2,00
Lithuania	380	111	269	101,43	3,43
Malta	5	24	-19	-0,81	0,21
Poland	3045	1204	1840	769,06	2,53
Romania	1264	527	737	497,74	2,40
Slovakia	388	284	104	88,21	1,37
Slovenia	144	152	-8	30,34	0,95
EU-12	**8336**	**3536**	**4800**	**2357**	**2,36**

Table 3: Return ratios, direct income support, 2010

Net payers	return ratio	Net recipients	return ratio
Malta	0,19	Slovakia	1,06
Luxembourg	0,34	France	1,11
Belgium	0,47	Denmark	1,12
Netherlands	0,51	Spain	1,26
Cyprus	0,56	Czech Republic	1,31
Germany	0,70	Estonia	1,37
Italy	0,72	Romania	1,49
Slovenia	0,73	Latvia	1,54
Austria	0,77	Poland	1,96
Finland	0,82	Greece	2,33
Sweden	0,83	Bulgaria	2,51
United Kingdom	0,91	Ireland	2,54
Portugal	0,97	Lithuania	2,63
		Hungary	2,92